

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΣΕΛΙΔΩΝ ΑΠΟ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ

ИСТОРИЈА: Ιστορία

**ЗА СЕДМО ОДДЕЛЕНИЕ ВО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ:** Για την
έβδομη τάξη της πρωτοβάθμιας
εκπαίδευσης

7: 7

УЧЕБНИК: Σχολικό βιβλίο (Εγχειρίδιο)

Науката и културата во Византија

Во текот на раниот среден век, Византиското Царство претставувало значаен центар на науката и на културата. Како наследничка на Римското Царство, Византија ги зачувала достигнувањата на римската култура. Сепак, во развојот на оригиналната византиска култура најголемо влијание имало христијанството. Тоа било особено забележливо во византиското образование, архитектура и уметност.

Во текот на V век во Константинопол била основана императорска школа, подоцна наречена **Магнаурска школа**. Во неа своето образование го добивале децата на императорите и на високото византиското благородништво. Тука учеле и странци што се подготвувале за високи државни и црковни функции. Меѓу најпознатите учители во оваа школа биле патријархот Фотиј, Михаил Псел, Константин Филозоф (св. Кирил) и други.

Градителството во Византија е познато по многу **архитектонски иновации**. Најголем дел од нив биле воведени во VI век, за време на владеењето на царот Јустинијан I. На негова заповед била изградена црквата **Св. Софија** во Константинопол, позната по својата карактеристична купола, која претставува типичен пример на византиската архитектура.

Црквите биле украсувани со **мозаици, фрески** и со **икони**. Еден од најпознатите примери на византиската уметност е базиликата Св. Виталиј во Равена (Италија). Таму се наоѓаат значајни примери на византиски мозаици од времето на царот Јустинијан I. За време на неговото владеење бил изграден и Синајскиот манастир во Египет. Во него се наоѓа една од најголемите колекции на ранохристијански икони, вклучувајќи ја и најстарата позната икона на Исус Христос.

Византиското Царство било една од првите држави со јавни медицински установи, односно првобитни болници. Тие биле основани од црквата и наменети за сиромашните и бездомниците. Исто така, Ромеите вовеле и нови видови оружје. Во морските и приморските битки тие користеле оружје наречено грчки оган. Ова оружје исфрлало пламен кон противничкиот брод, со цел да го запали бродот или да ја онеспособи посадата.

Внатрешноста на црквата Света Софија

Помалку познати зборови

Купола – архитектонски елемент во облик на полутопка, кој се наоѓа на врвот на објектите.

Мозаиците од базиликата Св. Виталиј во Равена (Италија)

Научи повеќе:

Ромеите верувале дека постојат и икони што не се изработени од човечка рака, туку од Бог. Ваквите икони се наречени неракотворни икони.

Н епистѐмѐ и о политисмѐс стo Бузѐнѐтиo

1η Παράγραφος: Κατά την πρώιμη μεσαιωνική περίοδο, η Βυζαντινή Αυτοκρατορία αποτελούσε σημαντικό κέντρο της επιστήμης και του πολιτισμού. Ως διάδοχος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, το Βυζάντιο διατήρησε τα επιτεύγματα του ρωμαϊκού πολιτισμού. Ωστόσο, στην ανάπτυξη του αυθεντικού βυζαντινού πολιτισμού, τη μεγαλύτερη επιρροή είχε ο χριστιανισμός. Αυτό ήταν ιδιαίτερα αισθητό στη βυζαντινή εκπαίδευση, την αρχιτεκτονική και την τέχνη.

2η Παράγραφος: Κατά τον 5ο αιώνα, ιδρύθηκε στην Κωνσταντινούπολη η αυτοκρατορική σχολή, η οποία αργότερα ονομάστηκε Σχολή της Μαгнаύρας. Σε αυτήν εκπαιδεύονταν τα παιδιά των αυτοκρατόρων και της ανώτατης βυζαντινής αριστοκρατίας. Εκεί σπούδαζαν και ξένοι, οι οποίοι προετοιμάζονταν για υψηλά κρατικά και εκκλησιαστικά αξιώματα. Μεταξύ των πιο γνωστών δασκάλων σε αυτή τη σχολή ήταν ο Πατριάρχης Φώτιος, ο Μιχαήλ Ψελλός, ο Κωνσταντίνος ο Φιλόσοφος (Άγιος Κύριλλος) και άλλοι

3η Παράγραφος: οικοδομική δραστηριότητα στο Βυζάντιο είναι γνωστή για τις πολλές αρχιτεκτονικές καινοτομίες της. Οι περισσότερες από αυτές εισήχθησαν τον 6ο αιώνα, κατά τη διάρκεια της βασιλείας του αυτοκράτορα Ιουστινιανού Α΄. Με δική του διαταγή χτίστηκε η εκκλησία της **Αγίας Σοφίας** στην Κωνσταντινούπολη, γνωστή για τον χαρακτηριστικό της τρούλο, ο οποίος αποτελεί τυπικό παράδειγμα της βυζαντινής αρχιτεκτονικής.

4η Παράγραφος: Οι εκκλησίες διακοσμούνταν με μωσαϊκά (ψηφιδωτά), φρέσκο (τοιχογραφίες) και εικόνες. Ένα από τα πιο γνωστά παραδείγματα της βυζαντινής τέχνης είναι η βασιλική του Αγίου Βιταλίου στη Ραβέννα (Ιταλία). Εκεί βρίσκονται σημαντικά δείγματα βυζαντινών ψηφιδωτών από την εποχή του αυτοκράτορα Ιουστινιανού Α΄. Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του χτίστηκε και το Μοναστήρι του Σινά στην Αίγυπτο. Σε αυτό βρίσκεται μία από τις μεγαλύτερες συλλογές πρωτοχριστιανικών εικόνων, συμπεριλαμβανομένης της παλαιότερης γνωστής εικόνας του Ιησού Χριστού.

Византиското Царство било една од првите држави со јавни медицински установи, односно првобитни болници. Тие биле основани од црквата и наменети за сиромашните и бездомниците. Исто така, Ромеите вовеле и нови видови оружје. Во морските и приморските битки тие користеле оружје наречено грчки оган. Ова оружје исфрлало пламен кон противничкиот брод, со цел да го запали бродот или да ја онеспособи посадата.

5^η παράγραφος: Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία ήταν ένα από τα πρώτα κράτη με δημόσιους ιατρικούς θεσμούς, δηλαδή τα πρώτα νοσοκομεία. Αυτά ιδρύονταν από την εκκλησία και προορίζονταν για τους φτωχούς και τους άστεγους. Επίσης, οι Βυζαντινοί εισήγαγαν και νέα είδη όπλων. Στις ναυτικές και παραθαλάσσιες μάχες χρησιμοποιούσαν ένα όπλο που ονομαζόταν **υγρό πυρ** (ελληνικό πυρ). Αυτό το όπλο εκτόξευε φλόγες προς το εχθρικό πλοίο, με σκοπό να το πυρπολήσει ή να εξουδετερώσει το πλήρωμα.

Δεξιά στήλη και επεξηγήσεις:

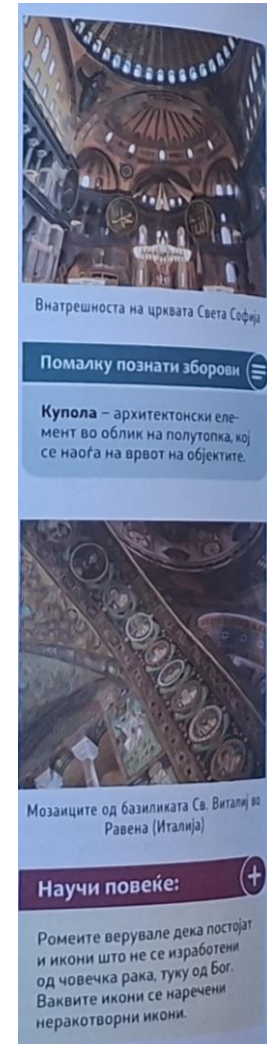
Λεζάντα 1ης εικόνας: Το εσωτερικό της εκκλησίας της Αγίας Σοφίας.

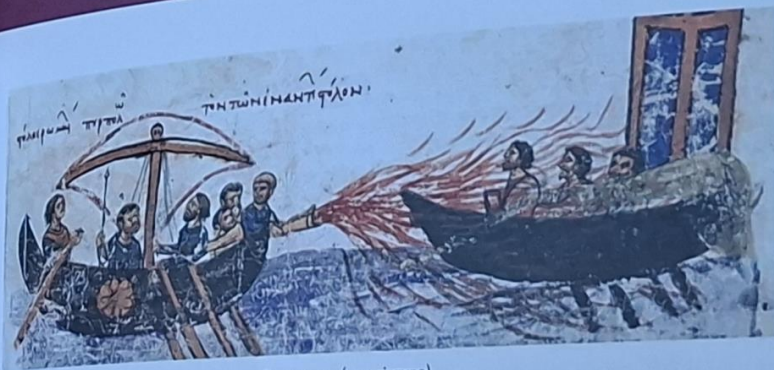
Λιγότερο γνωστές λέξεις:

Τρούλος (Κυποла): αρχιτεκτονικό στοιχείο σε σχήμα ημισφαιρίου, το οποίο βρίσκεται στην κορυφή των κτιρίων.

Λεζάντα 2ης εικόνας: Ψηφιδωτά από τη βασιλική του Αγίου Βιταλίου στη Ραβέννα (Ιταλία).

Μάθετε περισσότερα (+): Οι Βυζαντινοί πίστευαν ότι υπάρχουν εικόνες που δεν έχουν κατασκευαστεί από ανθρώπινο χέρι, αλλά από τον Θεό. Αυτές οι εικόνες ονομάζονται **αχειροποίητες εικόνες**.

Науката и културата на Арабјаните

Драбјаните постигнале значајни резултати во науката и во културата. Нивните откритија имале силно влијание врз развојот на Европа. Науката кај Драбјаните не била под толку силно влијание на религијата, како во Европа, па затоа се развивала со поголема брзина. Исто така, за развојот на науката и на културата кај Драбјаните важни биле трговските врски на овој регион со Кина и со Индија.

Во областа на математиката, Арабјаните се сметаат за основачи на тригонометријата, алгебрата и на аналитичката геометрија. Покрај тоа, тие од Индијците ги усвоиле и усовршиле бројките. Затоа денес се познати како **арапски броеви**. Арабјаните вовеле и нов број – нула.

Во областа на медицината особено се истакнал **Авдичена**. Тој го собрал сето дотогашно знаење за медицината и го изнел во делото „Канон на медицината“ во пет книги. Многу градови на Арабијаните имале и опсерватории, кои биле користени за проучувања во областа на астрономијата. Во книжевноста особено важна е збирката приказни „**Илјада и една ноќ**“.

На територијата на Арабискиот калифат во Шпанија биле основани универзитети, каде што се учело право, медицина и теологија. Најпознатиот таков универзитет бил во Кордоба. Таму се наоѓала една од најголемите библиотеки во средниот век.

Научи повеќе:

Збирката „Илјада и една
ноќ“ е едно од најпознатите
средновековни книжевни дела.
Се верува дека настанала околу
IX век во Багдад, каде што
се собирале трговци кои што
раскажувале приказни од целиот
свет. Меѓу најпознатите приказни
од оваа збирка се приказните
за Аладин и волшебната ламба,
Симбад морепловецот и Али-
баба и 40 разбојници.

Η επιστήμη και ο πολιτισμός των Αράβων

1η Παράγραφος: Οι Άραβες πέτυχαν σημαντικά αποτελέσματα στην επιστήμη και στον πολιτισμό. Οι ανακαλύψεις τους είχαν ισχυρή επίδραση στην ανάπτυξη της Ευρώπης. Η επιστήμη στους Άραβες δεν επηρεάστηκε τόσο έντονα από τη θρησκεία, όπως συνέβη στην Ευρώπη, και γι' αυτό αναπτύχθηκε με μεγαλύτερη ταχύτητα. Επίσης, για την ανάπτυξη της επιστήμης και του πολιτισμού των Αράβων, σημαντικές ήταν οι εμπορικές σχέσεις αυτής της περιοχής με την Κίνα και την Ινδία

2η Παράγραφος: Στον τομέα των μαθηματικών, οι Άραβες θεωρούνται οι θεμελιωτές της τριγωνομετρίας, της άλγεβρας και της αναλυτικής γεωμετρίας. Επιπλέον, υιοθέτησαν και τελειοποίησαν τους αριθμούς από τους Ινδούς. Γι' αυτό σήμερα είναι γνωστοί ως **αραβικοί αριθμοί**. Οι Άραβες εισήγαγαν επίσης έναν νέο αριθμό – το μηδέν.

Грчки оган (минијатура)

Науката и културата на Арабјаните

Арабјаните постигнале значајни резултати во науката и во културата. Нивните откритија имале силно влијание врз развојот на Европа. Науката кај Арабјаните не била под толку силно влијание на религијата, како во Европа, па затоа се развивала со поголема брзина. Исто така, за развојот на науката и на културата кај Арабјаните важни биле трговските врски на овој регион со Кина и со Индија.

Во областа на математиката, Арабјаните се сметаат за основачи на тригонометријата, алгебрата и на аналитичката геометрија. Покрај тоа, тие од Индијците ги усвоиле и усовршиле бројките. Затоа денес се познати како **арапски бројеви**. Арабјаните вовеле и нов број – нула.

Во областа на медицината особено се истакнал **Авицена**. Тој го собрал сето дотогашно знаење за медицината и го изнел во делото „Канон на медицината“ во пет книги. Многу градови на Арабјаните имале и опсерватории, кои биле користени за проучувања во областа на астрономијата. Во книжевноста особено важна е збирката приказни „**Илјада и една ноќ**“.

На територијата на Арабискиот калифат во Шпанија биле основани универзитети, каде што се учело право, медицина и теологија. Најпознатиот таков универзитет бил во Кордоба. Таму се наоѓала една од најголемите библиотеки во средниот век.

Авицена

Научи повеќе:

Збирката „Илјада и една ноќ“ е едно од најпознатите средновековни книжевни дела. Се верува дека настанала околу IX век во Багдад, каде што се собирале трговци кои што раскажувале приказни од целиот свет. Меѓу најпознатите приказни од оваа збирка се приказните за Аладин и волшебната ламба, Симбад морепловецот и Алибаба и 40 разбојници.

3^а Параграфос: Стон томеа теш иатрикес ξεχώρισε ιδιαίτερα ο **Αβικέννας**. Συγκέντρωσε όλη την τότε γνωστή ιατρική γνώση και την παρουσίασε στο έργο του «Ο Κανόνας της Ιατρικής» σε πέντε βιβλία. Πολλές πόλεις των Αράβων διέθεταν επίσης αστεροσκοπεία, τα οποία χρησιμοποιούνταν για έρευνες στον τομέα της αστρονομίας. Στη λογοτεχνία, ιδιαίτερα σημαντική είναι η συλλογή ιστοριών «**Χίλιες και μία νύχτες**».

4η Παραγραφος: Στην επικράτεια του Αραβικού Χαλιφάτου στην Ισπανία ιδρύθηκαν πανεπιστήμια, όπου διδάσκονταν δίκαιο, ιατρική και θεολογία. Το πιο διάσημο τέτοιο πανεπιστήμιο βρισκόταν στην Κόρδοβα. Εκεί βρισκόταν και μία από τις μεγαλύτερες βιβλιοθήκες του Μεσαίωνα.

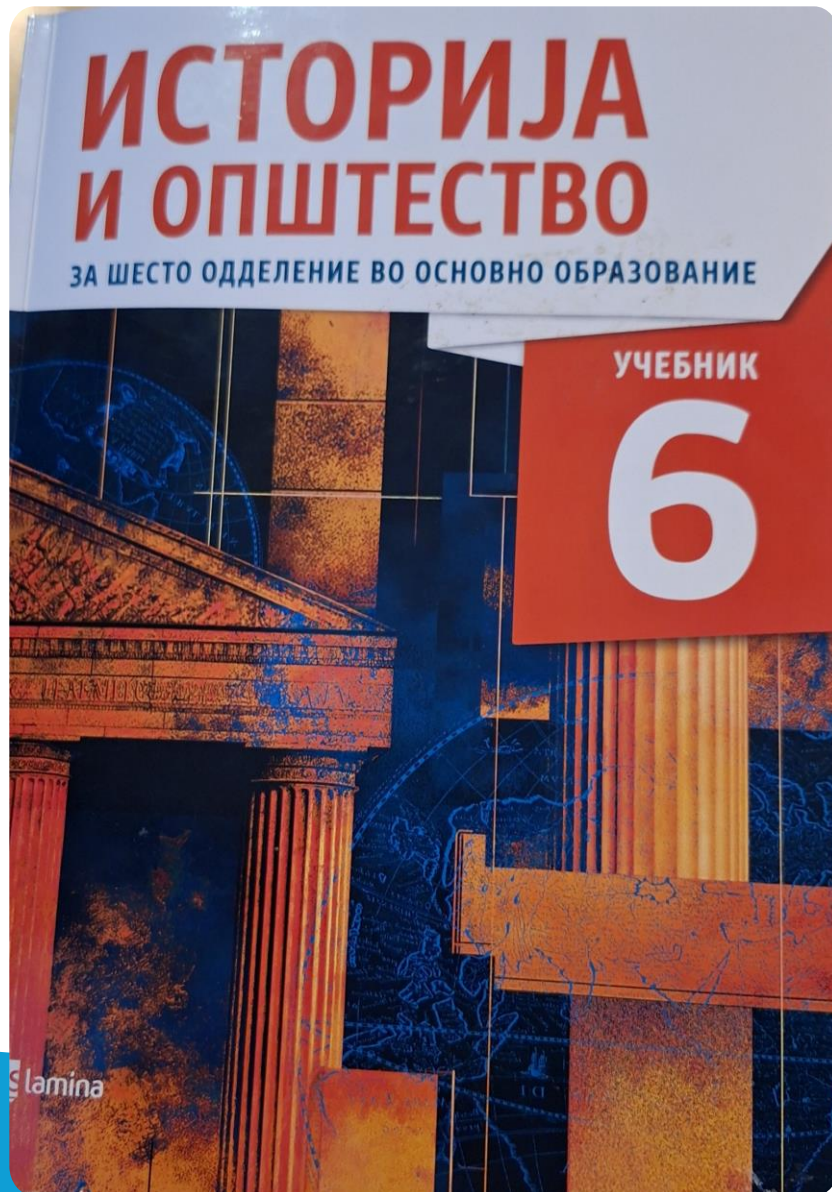
Λεζάντες Εικόνων

Επάνω εικόνα: Ελληνικό πυρ (μικρογραφία)

Δεξιά εικόνα: Αβικέννας

Πλαίσιο: «**Μάθετε περισσότερα**» (Научи повеќе)

Η συλλογή «Χίλιες και μία νύχτες» είναι ένα από τα πιο διάσημα μεσαιωνικά λογοτεχνικά έργα. Πιστεύεται ότι δημιουργήθηκε γύρω στον 9ο αιώνα στη Βαγδάτη, όπου συγκεντρώνονταν έμποροι που αφηγούνταν ιστορίες από όλο τον κόσμο. Μεταξύ των πιο γνωστών ιστοριών αυτής της συλλογής είναι οι ιστορίες για τον Αλαντίν και το μαγικό λυχνάρι, τον Σεβάχ τον Θαλασσινό και τον Αλί Μπαμπά με τους 40 κλέφτες.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΗ ΤΑΞΗ ΤΗΣ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ
6**

БАЛКАНОТ ВО
СТАРИОТ ВЕК

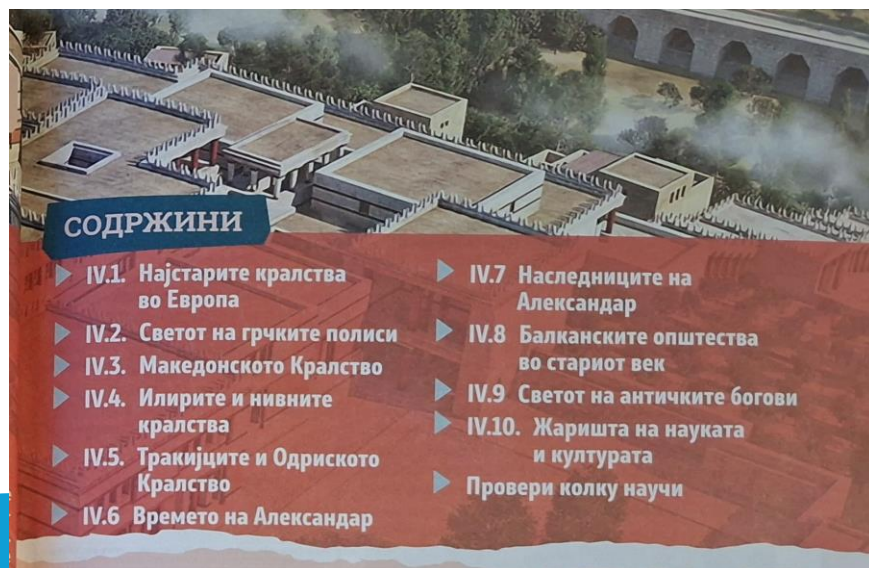
Вовед

Балканот во стариот век е просторот каде што се развиле значајни цивилизации и култури, кои ја обликувале историјата на Европа. Минојската и Микенската култура на јужните брегови на Балканот оставиле трајни археолошки и културни траги. Грчките полиси, како Атина и Спарта, развиле напредни форми на уредување, уметност, филозофија и наука, кои извршиле огромно влијание врз целиот антички свет. Македонското Кралство со своите прочуени владетели, како Филип II и Александар Македонски, го проширило своето влијание низ целиот познат свет. Покрај нив, Илирија и Тракија исто така играле важна улога во историјата на Балканот. Истражувањето на овие древни општества ни помага да го разбереме сложениот мозаик на народи и култури што го формирале овој регион низ вековите.

ТА БАЛКАΝΙΑ СΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

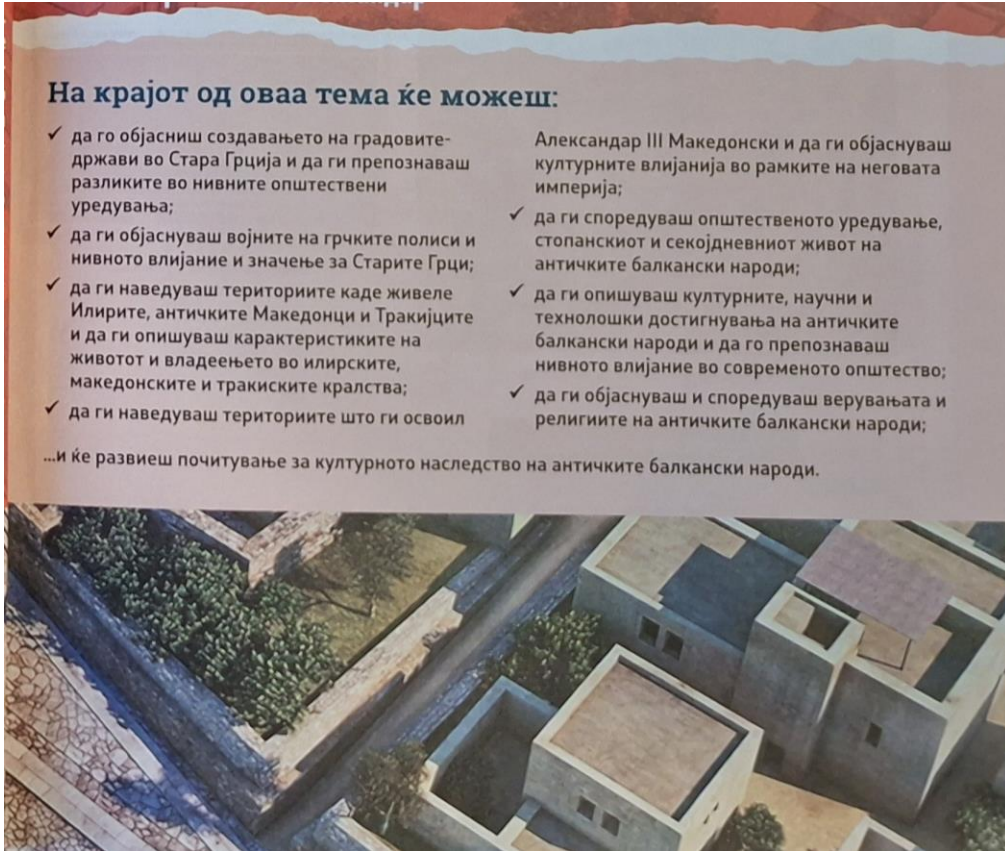
Εισαγωγή

Τα Βαλκάνια στην αρχαιότητα είναι η περιοχή όπου αναπτύχθηκαν σημαντικοί πολιτισμοί, οι οποίοι διαμόρφωσαν την ιστορία της Ευρώπης. Ο Μινωικός και ο Μυκηναϊκός πολιτισμός στις νότιες ακτές των Βαλκανίων άφησαν μόνιμα αρχαιολογικά και πολιτιστικά ίχνη. Οι ελληνικές πόλεις-κράτη, όπως η Αθήνα και η Σπάρτη, ανέπτυξαν προηγμένες μορφές διακυβέρνησης, τέχνης, φιλοσοφίας και επιστήμης, οι οποίες άσκησαν τεράστια επιρροή σε ολόκληρο τον αρχαίο κόσμο. Το Μακεδονικό Βασίλειο με τους διάσημους ηγεμόνες του, όπως ο Φίλιππος Β' και ο Αλέξανδρος ο Μακεδόνας, επέκτεινε την επιρροή του σε όλο τον τότε γνωστό κόσμο. Εκτός από αυτούς, η Ιλλυρία και η Θράκη έπαιξαν επίσης σημαντικό ρόλο στην ιστορία των Βαλκανίων. Η έρευνα αυτών των αρχαίων κοινωνιών μάς βοηθά να κατανοήσουμε το περίπλοκο μωσαϊκό των λαών και των πολιτισμών που διαμόρφωσαν αυτή την περιοχή ανά τους αιώνες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- **IV.1.** Τα παλαιότερα βασίλεια στην Ευρώπη
- **IV.2.** Ο κόσμος των ελληνικών πόλεων-κρατών
- **IV.3.** Το Μακεδονικό Βασίλειο
- **IV.4.** Οι Ιλλυριοί και τα βασίλειά τους
- **IV.5.** Οι Θράκες και το Βασίλειο των Οδρυσών
- **IV.6.** Η εποχή του Αλεξάνδρου
- **IV.7.** Οι διάδοχοι του Αλεξάνδρου
- **IV.8.** Οι βαλκανικές κοινωνίες στην αρχαιότητα
- **IV.9.** Ο κόσμος των αρχαίων θεών
- **IV.10.** Κέντρα της επιστήμης και του πολιτισμού

Έλεγξε πόσα έμαθες

- Στο τέλος αυτής της ενότητας θα μπορείς να:
- Εξηγείς τη δημιουργία των πόλεων-κρατών στην Αρχαία Ελλάδα και να αναγνωρίζεις τις διαφορές στις κοινωνικές τους δομές.
- Εξηγείς τους πολέμους των ελληνικών πόλεων-κρατών, καθώς και την επίδραση και τη σημασία τους για τους Αρχαίους Έλληνες.
- Αναφέρεις τα εδάφη όπου ζούσαν οι Ιλλυριοί, οι αρχαίοι Μακεδόνες και οι Θράκες, και να περιγράφεις τα χαρακτηριστικά της ζωής και της διακυβέρνησης στα ιλλυρικά, μακεδονικά και θρακικά βασίλεια.
- Αναφέρεις τα εδάφη που κατέκτησε ο Αλέξανδρος Γ' ο Μακεδών και να εξηγείς τις πολιτισμικές επιρροές εντός της αυτοκρατορίας του.
- Συγκρίνεις την κοινωνική οργάνωση, την οικονομική και την καθημερινή ζωή των αρχαίων βαλκανικών λαών.
- Περιγράφεις τα πολιτιστικά, επιστημονικά και τεχνολογικά επιτεύγματα των αρχαίων βαλκανικών λαών και να αναγνωρίζεις την επίδρασή τους στη σύγχρονη κοινωνία.
- Εξηγείς και να συγκρίνεις τις δοξασίες και τις θρησκείες των αρχαίων βαλκανικών λαών.

..και θα αναπτύξεις σεβασμό για την πολιτιστική κληρονομιά των αρχαίων βαλκανικών λαών.

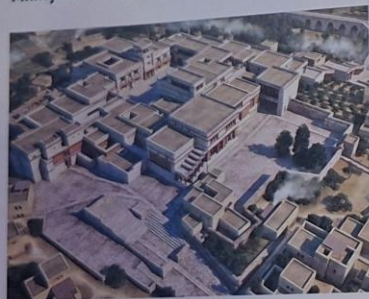
IV.1. Најстарите кралства во Европа

Кон крајот на третиот милениум п.н.е. се појавила првата цивилизација во Европа. Според местата каде што се најдени најважните археолошки наоди, оваа цивилизација ја нарекуваме **Критско-микенска**.

МИНОЛЦИТЕ И КРИТСКАТА КУЛТУРА

Островот Крит се наоѓа на југот на Егејското Море. Таму имало поволни услови за живот: климата била блага, планините – богати со шуми, а широките рамнини биле погодни за земјоделство и сточарство.

На Крит имало многу градови, кои претставувале независни кралства. Со време, кралот на градот Кносос ја наметнал својата власт над целиот Крит и над соседните острови. Според старите писатели, тој се викал Минос, па затоа оваа цивилизација ја нарекуваме **Минојска** или **Критска** цивилизација.

Реконструкција на палатата во Кносос

Речник

епопеја – долга поетска приказна за големи јунаци, важни настани или митски случки; обично е напишана во стихови и раскажува за храбри дела, војни или патувања.

Минојска фреска од Кносос. Претставена е една од омилените игри на Кританите – прескокнување бикови, еден вид корида на древниот свет.

Лицата на историјата

Хомер

Хомер бил старогрчки поет, за кого се верува дека ги составил двете најголеми грчки епопеи – „Илијадата“ и „Одисејата“. Се верува дека живеел пред повеќе од 2.500 години, но никој не знае точно кога. Некои велат дека бил слеп и дека своите приказни ги раскажувал на глас, а луѓето ги помнеле. Во приказните на Хомер се зборува за херои, за богови и за судбината. Во „Илијадата“ е раскажан дел од Тројанската војна, а во „Одисејата“ – долгото враќање дома на јунакот Одисеј. Иако не знаеме многу за него, Хомер се смета за еден од најважните поети во историјата. Неговите дела сè уште се читаат и се проучуваат.

IV.1. Та паλαιότερα βασιλεία στην Ευρώπη

• Прос το τέλος της τρίτης χιλιετίας π.Χ. εμφανίστηκε ο πρώτος πολιτισμός στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τις τοποθεσίες όπου βρέθηκαν τα σημαντικότερα αρχαιολογικά ευρήματα, αυτός ο πολιτισμός ονομάζεται **Κρητομυκηναϊκός**.

Οι Μινωίτες και ο Κρητικός Πολιτισμός

Το νησί της Κρήτης βρίσκεται στα νότια του Αιγαίου Πελάγους. Εκεί υπήρχαν ευνοϊκές συνθήκες διαβίωσης: το κλίμα ήταν ήπιο, τα βουνά πλούσια σε δάση, και οι ευρείες πεδιάδες ήταν κατάλληλες για τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Στην Κρήτη υπήρχαν πολλές πόλεις, οι οποίες αποτελούσαν ανεξάρτητα βασιλεία. Με τον καιρό, ο βασιλιάς της πόλης Κνωσού επέβαλε την εξουσία του σε ολόκληρη την Κρήτη και στα γύρω νησιά. Σύμφωνα με τους αρχαίους συγγραφείς, ονομαζόταν Μίνωας, γι' αυτό και αυτός ο πολιτισμός ονομάζεται επίσης **Μινωικός** ή **Κρητικός πολιτισμός**.

(Λεζάντα κάτω από την πρώτη εικόνα): Αναπαράσταση του παλατιού της Κνωσού.

Гλωσσάριο

εποποιία – ένα μακρύ ποιητικό έργο για μεγάλους ήρωες, σημαντικά ιστορικά ή μυθικά γεγονότα· συνήθως είναι γραμμένο σε στίχους και αφηγείται ιστορίες για γενναίους άνδρες, πολεμιστές ή ταξίδια.

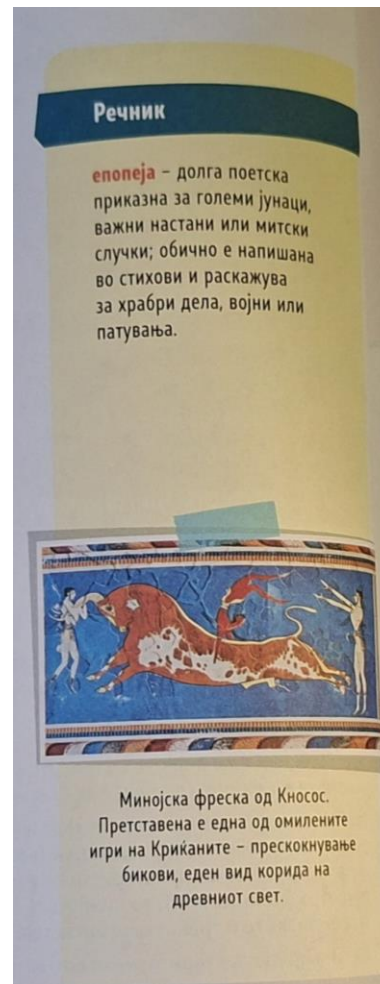
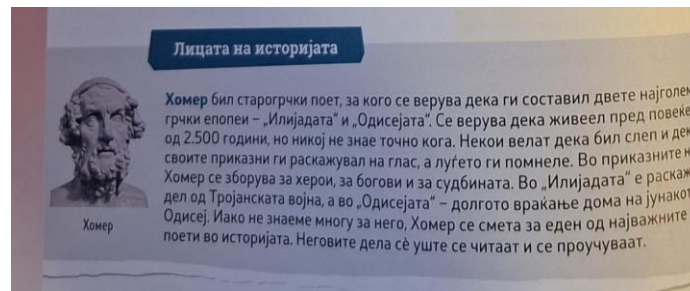
Λεζάντα δίπλα στη δεύτερη εικόνα:

Μινωική τοιχογραφία από την Κνωσό. Αναπαριστά ένα από τα αγαπημένα παιχνίδια των Κρητικών – τα ταυροκαθάψια, ένα είδος τελετής στον αρχαίο κόσμο.

Πρόσωπα από την ιστορία

Όμηρος

Ο Όμηρος ήταν αρχαίος Έλληνας ποιητής, ο οποίος πιστεύεται ότι συνέθεσε τα δύο μεγαλύτερα ελληνικά έπη – την «Ιλιάδα» και την «Οδύσσεια». Πιστεύεται ότι έζησε πριν από περισσότερα από 2.500 χρόνια, αλλά κανείς δεν γνωρίζει την ακριβή ημερομηνία. Κάποιοι λένε ότι ο ποιητής ήταν τυφλός και ότι έλεγε τις ιστορίες του και τις απήγγειλε δυνατά, και οι άνθρωποι τις απομνημόνευαν. Στα ποιητικά έπη του Ομήρου γίνεται λόγος για ήρωες, για θεούς και για τη μοίρα. Στην «Ιλιάδα» εξιστορείται ένα μέρος του Τρωικού Πολέμου, ενώ στην «Οδύσσεια» η μακρά επιστροφή στο σπίτι του νόστιμου Οδυσσέα. Αν και δεν γνωρίζουμε πολλά για αυτόν, ο Όμηρος θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους ποιητές στην ιστορία. Τα έργα του διαβάζονται και μελετώνται ακόμα και σήμερα.

Крикните плувеле низ целото источно Средоземје. Тие извезувале маслинки, масло, смокви и дрвна граѓа, а увезувале бронза и слонова коска. Така стекнале големо богатство. Културното влијание на Крит се ширело дури до грчкото копно.

На Крит се откриени остатоци од величествени палати со широки сали и прекрасни фрески. Најголемата палата, со преку 300 простории, се наоѓала во градот Кносос. Палатата не била само дом на кралот, туку и центар на трговијата и државните служби. Во средината имало двор, а околу него разни простории – соби за живеење, работилници, складишта и светилиште.

На Крит немало посебни храмови, туку верските обреди се извршувале во палатата. Светилишта имало и во пештерите, како и на врвовите на некои планини.

Кон средината на вториот милениум пр.н.е., Критската култура згаснала и била заменета со **Микенската култура**.

МИКЕНСКАТА КУЛТУРА

Културата на микенските Грци го добила името по градот Микена, еден од нејзините најмоќни центри. Микенците презеле некои достигнувања од Крит, како стилот на

Прочуената „Лавовска порта“ –
влезот во микенската тврдина

Земјите што ги опфаќала критско-микенската цивилизација и нејзините најважни центри

Οι Κρήτες έπλεαν σε ολόκληρη την ανατολική Μεσόγειο. Εξήγαγαν ελιές, λάδι, σύκα και ξυλεία, ενώ εισήγαγαν μπρούντζο και ελεφαντόδοντο. Με αυτόν τον τρόπο απέκτησαν μεγάλο πλούτο. Η πολιτιστική επιρροή της Κρήτης εξαπλώθηκε μέχρι την ελληνική ηπειρωτική χώρα.

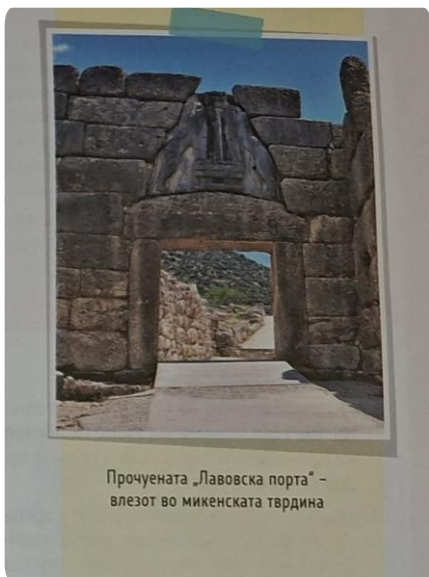
Στην Κρήτη έχουν ανακαλυφθεί υπολείμματα μεγαλοπρεπών ανακτόρων με ευρύχωρες αίθουσες και πανέμορφες τοιχογραφίες. Το μεγαλύτερο ανάκτορο, με πάνω από 300 δωμάτια, βρισκόταν στην πόλη της Κνωσού. Το ανάκτορο δεν ήταν μόνο η κατοικία του βασιλιά, αλλά και κέντρο εμπορίου και κρατικών υπηρεσιών. Στη μέση υπήρχε μια αυλή, και γύρω της διάφοροι χώροι – δωμάτια διαμονής, εργαστήρια, αποθήκες και ιερά.

Στην Κρήτη δεν υπήρχαν ξεχωριστοί ναοί, αλλά οι θρησκευτικές τελετές πραγματοποιούνταν στο ανάκτορο. Ιερά υπήρχαν επίσης σε σπήλαια, καθώς και στις κορυφές ορισμένων βουνών.

Προς τα μέσα της δεύτερης χιλιετίας π.Χ., ο κρητικός πολιτισμός παρήκμασε και αντικαταστάθηκε από τον Μυκηναϊκό πολιτισμό.

ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ο πολιτισμός των Μυκηναίων Ελλήνων πήρε το όνομά του από την πόλη των Μυκηνών, ένα από τα ισχυρότερα κέντρα του. Οι Μυκηναίοι υιοθέτησαν ορισμένα επιτεύγματα από την Κρήτη, όπως το στυλ της... *(το κείμενο διακόπτεται)*

Λεζάντες & Χάρτης

- **Λεζάντα еικόνας (πάνω δεξιά):** Η περίφημη «Πύλη των Λεόντων» – η είσοδος στην ακρόπολη των Μυκηνών.
- **Τοποθεσίες στον χάρτη:**
 - Θεσσαλία (Ιωλκός)
 - Ορχομενός
 - Θήβα
 - Αθήνα
 - Μυκήνες
 - Τίρυνθα
 - Λέρνα
 - Πύλος
 - Πελοπόννησος
 - Τροία (Ίλιον)
 - Λέσβος
 - Χίος
 - Κρήτη (Κνωσός, Φαιστός)

IV.3. Македонското Кралство

ΤΕΡΙΤΟΡΙЈА И НАСЕЛЕНИЕ

Αντική Μακεδонија била земја на планини, реки и плодни рамнини, со одлични услови за земјоделство и сточарство. Најголеми реки биле Ακσιј (ден. Βαρдар), Стримон (ден. Струма) и Εριгон (ден. Црна Река), кои ги наводнувале плодните ниви и го олеснувале транспортот на стоки. Преку крајбрежните области, Μακεдонците тргувале со грчките градови, но и со подалечни земји.

Μακεдонија се делела на повеќе области со различни особености. Планинските области во внатрешноста ги нарекуваме **Горна Μακεдонија**, а приморскиот, низински дел – **Долна Μακεдонија**. Западните области биле планински, а кон исток се отворале широки рамнини на кои успеавале пченица, јачмен и грозје. Летата биле топли и суви, а зимите – студени и врнежливи.

Μακεдонците биле поделени во повеќе племиња, секое со свој водач и владетелска кука. Најголеми племиња биле Παјонците, Πελαγονците, Линкестите и Ορεстите. Тие понекогаш се бореле едни против

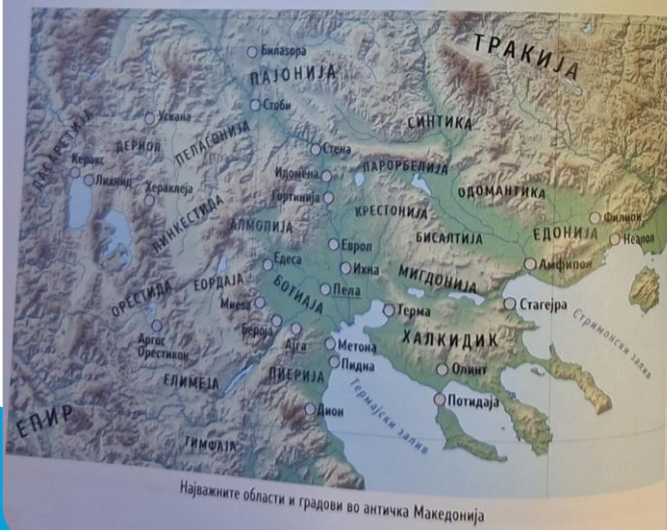
Речник

династија – низа владетели од исто семејство кои владеат еден по друг; во рамките на една династија, власта се пренесува по наследство, обично од татко на син, или на друг близок роднина.

драхма – грчка мерка за тежина, околу 4,5 грама; така се нарекувала и сребрената монета со иста тежина.

октодрахма – голема сребрена монета која вредела осум атински драхми.

престолнина – главен град на монархија, престолен град.

IV.3. Το Μακεδονικό Βασίλειο ΕΔΑΦΟΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Η Αρχαία Μακεδονία ήταν μια χώρα με βουνά, ποτάμια και εύφορες πεδιάδες, με εξαιρετικές συνθήκες για τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Τα μεγαλύτερα ποτάμια ήταν ο Αξιός (σημ. Βαρδάρης), ο Στρυμόνας (σημ. Στρούμα) και ο Εριγώνας (σημ. Τσέρνα Ρέκα), οι οποίοι άρδευαν τα εύφορα χωράφια και διευκόλυναν τη μεταφορά εμπορευμάτων. Μέσω των παράκτιων περιοχών, οι Μακεδόνες εμπορεύονταν με τις ελληνικές πόλεις, αλλά και με πιο μακρινές χώρες.

Η Μακεδονία χωριζόταν σε πολλές περιοχές με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Οι ορεινές περιοχές στο εσωτερικό ονομάζονταν **Άνω Μακεδονία**, ενώ το παραθαλάσσιο, πεδινό τμήμα **Κάτω Μακεδονία**. Οι δυτικές περιοχές ήταν ορεινές, ενώ προς τα ανατολικά ανοίγονταν μεγάλες πεδιάδες στις οποίες καλλιεργούνταν σιτάρι, κριθάρι και αμπέλια. Τα καλοκαίρια ήταν ζεστά και ξηρά, και οι χειμώνες κρύοι και βροχεροί.

Οι Μακεδόνες ήταν χωρισμένοι σε πολλές φυλές, καθεμία από τις οποίες είχε τον δικό της αρχηγό και κυβερνητικό οίκο. Οι μεγαλύτερες φυλές ήταν οι Παίονες, οι Πελαγόνες, οι Λυγκηστές και οι Ορέστες. Αυτοί μερικές φορές πολεμούσαν μεταξύ τους... *(το κείμενο κόβεται)*

Речник

династија – низа владетели од исто семејство кои владеат еден по друг; во рамките на една династија, власта се пренесува по наследство, обично од татко на син, или на друг близок роднина.

драхма – грчка мерка за тежина, околу 4,5 грама; така се нарекувала и сребрената монета со иста тежина.

октодрахма – голема сребрена монета која вредела осум атински драхми.

престолнина – главен град на монархија, престолен град.

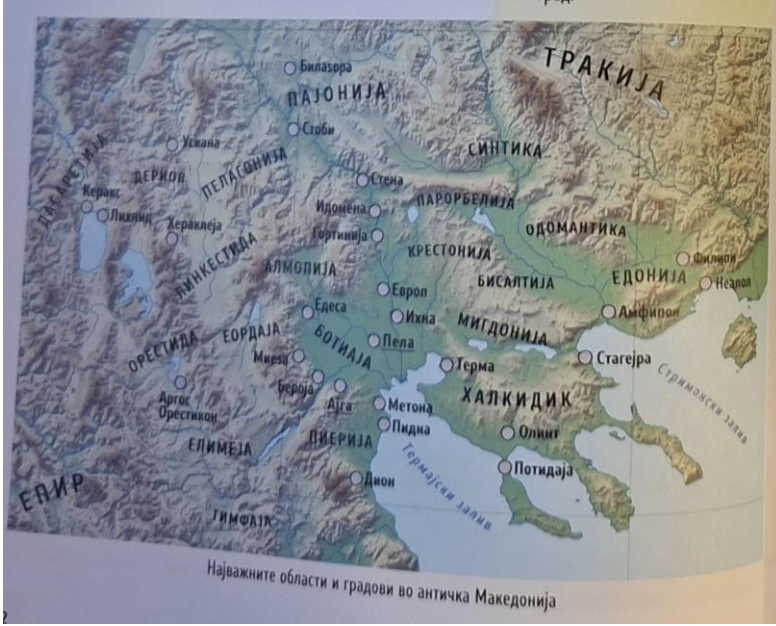
Λεξικό

δυναστεία – σειρά ηγεμόνων από την ίδια οικογένεια που κυβερνούν ο ένας μετά τον άλλον· στο πλαίσιο μιας δυναστείας, η εξουσία μεταβιβάζεται με κληρονομική διαδοχή, συνήθως από τον πατέρα στον γιο ή σε άλλον στενό συγγενή.

δραχμή – ελληνική μονάδα μέτρησης βάρους, περίπου 4,5 γραμμάρια· έτσι ονομαζόταν και το ασημένιο νόμισμα με το ίδιο βάρος.

Οκτάδραχμο – μεγάλο ασημένιο νόμισμα που άξιζε οκτώ αθηναϊκές δραχμές.

πρωτεύουσα – η κύρια πόλη μιας μοναρχίας, η έδρα

- **Μετάφραση των αρχαίων τοπωνυμίων και περιοχών** που εμφανίζονται στον χάρτη:

Μεγάλες Γεωγραφικές Περιοχές / Φύλα

- **ΤΡΑΚΙΑ** → Θράκη
- **ИЛИРИЈА** → Ιλλυρία
- **ΕΠΙΡ** → Ήπειρος
- **ΠΑΛΟΝΙΑ** → Παιονία

Περιοχές της Μακεδονίας (Ιστορικές και Γεωγραφικές)

- **ΧΑΛΚΙΔΙΚ** → Χαλκιδική
- **МИГДОНИЈА** → Μυγδονία
- **БИСАЛТИЈА** → Βισαλτία
- **КРЕСТОНИЈА** → Κρηστωνία (ή Κρεστονία)
- **СИНТИКА** → Σιντική
- **ОДОΜΑΝΤΙΚΑ** → Οδομαντική
- **ЕДΟНИЈА** → Ηδωνίδα (ή Ηδωνία)
- **ПИΕРИЈА** → Πιερία
- **БОТИАЈА** → Βοττιαία
- **АЛМОПИЈА** → Αλμωπία
- **ПЕЛАГОНИЈА** → Πελαγονία
- **ЛИНКЕСТИДА** → Λυγκηστίδα
- **ОРЕСТИДА** → Ορεστίδα
- **ЕОРДАЈА** → Εορδαία

- **ЕЛИМЕЈА** → Ελιμεία (ή Ελίμεια)
- **ТИМΦΑЈА** → Τυμφαία
- **Πόλεις, Οικισμοί και Σημεία**
- **Пела** → Πέλλα
- **Терма** → Θέρμη (Θέρμα)
- **Олинт** → Όλυνθος
- **Потидеја** → Ποτίδαια
- **Стагира** → Στάγειρα
- **Амфипол** → Αμφίπολη
- **Метона** → Μεθώνη
- **Пидна** → Πύδνα
- **Дион** → Δίон
- **Верија** → Βέροια
- **Ајга** → Αιγές
- **Европ** → Ευρωπός
- **Ихна** → Ίχνηαι
- **Стоби** → Στόβοι
- **Хераклеја** → Ηράκλεια

Θαλάσσιες Περιοχές

- **Термајски Залив** → Θερμαϊκός Κόλπος
- **Стримонски Залив** → Στρυμονικός Κόλπος

Лицата на историјата

Демостен

Демостен бил најславниот атински говорник. Како дете, имал пречки во говорот, но вежбал долго и упорно – дури и зборувал со камчиња во устата за да го подобри изговорот. Тој остро му се спротивставувал на Филип II и верувал дека Атина треба да остане независна. Затоа пред Атињаните одржал повеќе говори, познати како „Филипики“, во кои ги предупредувал за сè поголемата закана од македонскиот крал. Подоцна, во времето на Александар, Демостен продолжил да се спротивставува, но најпосле морал да избега од градот. И покрај неуспехот во борбата против Македонското кралство, Демостен останал запаметен како пример за вешт и остар говорник.

други, но и соработувале за да се одбранат од заеднички непријатели. Со текот на времето, сите овие племиња влегле во составот на Македонското Кралство.

КРАЛСТВОТО ДО ВРЕМЕТО НА ФИЛИП II

Обединувањето на македонските племиња започнало во осмиот век пр.н.е. Основач на Кралството бил кралот Пердика I. Негова престолнина бил градот Ајга, на падините на Пиерските Планини. Кралското семејство потекнувало од градот Аргос во областа Орестида, па затоа првата македонска династија се нарекува и **династија на Аргеадите**.

Кралот ја делел власта со Народното собрание. Тоа го прогласувало кралот и решавало за сите државни прашања. Во Собранието влегувале сите Македонци способни да носат оружје. Важна улога имале **хетајрите** – верни придружници на кралот, кои го следеле својот владетел насекаде: во мир, во војна, на лов. Во војската служеле како коњаници.

Наследниците на Пердика I се труделе да ја зацврстат и да ја прошират државата. Најважни подоцнежни кралеви биле Александар I, Пердика II и Архелај.

Александар I владеел во времето на Грчко-персиските војни. Историографот Херодот, кој го спомнува Александар во неколку поглавја, вели дека тој им помагал на Грците во војната против Персија; затоа подоцна бил наречен **Филхелен**, „пријател на Грците“. Во времето на Александар I, Македонското Кралство се проширило дури до реката Стримон.

Негов наследник бил кралот Пердика II, кој владеел за време на Пелопонеската војна меѓу Атина и Спарта. Тој учествувал во војната, најчесто на страната на Атина, но неколкупати се борел и заедно со Спартанците. Со неговата вешта политика, Пердика успеал да го зачува Кралството од воените опасности.

Октодрахма на Александар I. Тој е првиот македонски крал кој имал богати сребрени рудници, па затоа и прв ковал монети. Според некои научници, човекот претставен на овие монети е самиот крал.

Фреска со приказ на македонски војник. Во раката држи долго копје, а на главата ја носи познатата македонска капа, наречена „кавсија“.

Прόσωπα της Ιστορίας: Δημοσθένης

Ο Δημοσθένης ήταν ο πιο διάσημος Αθηναίος ρήτορας. Καθώς ως παιδί είχε προβλήματα στην ομιλία, εξασκούσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα και επίμονα – μιλώντας ακόμα και με πέτρες στο στόμα για να βελτιώσει την προφορά του. Αντιτάχθηκε έντονα στον Φίλιππο Β' και πίστευε ότι η Αθήνα έπρεπε να παραμείνει ανεξάρτητη. Για τον λόγο αυτό, εκφώνησε διάφορους λόγους ενώπιον των Αθηναίων, γνωστούς ως «Φιλιππικοί», στους οποίους τους προειδοποιούσε για τη μεγάλη απειλή από το μακεδονικό βασίλειο. Αργότερα, κατά την εποχή του Αλεξάνδρου, ο Δημοσθένης συνέχισε να αντιστέκεται, αλλά τελικά αναγκάστηκε να διαφύγει από την πόλη. Παρά την αποτυχία στον αγώνα κατά του Μακεδονικού Βασιλείου, ο Δημοσθένης έμεινε στη μνήμη ως παράδειγμα επιδέξιου και δεινού ρήτορα.

Το Βασίλειο μέχρι την εποχή του Φιλίππου Β'

Η ενοποίηση των μακεδονικών φυλών ξεκίνησε τον 8ο αιώνα π.Χ. Ιδρυτής του βασιλείου ήταν ο βασιλιάς Περδίκκας Α'. Πρώτη πρωτεύουσα ήταν η πόλη Αιγές, στους πρόποδες των Πιερίων Έκτασης (Πιέρια Όρη). Η βασιλική οικογένεια καταγόταν από την πόλη Άργος της περιοχής Ορεστίδας, γι' αυτό και η πρώτη μακεδονική δυναστεία ονομάζεται δυναστεία των Αργεαδών.

Ο βασιλιάς μοιραζόταν την εξουσία με τη Λαϊκή Συνέλευση. Αυτή ανακήρυσσε τον βασιλιά και αποφάσιζε για όλα τα κρατικά ζητήματα. Στη Συνέλευση συμμετείχαν όλοι οι Μακεδόνες που μπορούσαν να φέρουν όπλα. Σημαντικό ρόλο είχαν οι «Εταίροι» – πιστοί σύντροφοι του βασιλιά, οι οποίοι ακολουθούσαν τον εκάστοτε ηγεμόνα παντού: στην ειρήνη, στον πόλεμο, στο κυνήγι. Στον στρατό υπηρετούσαν ως ιππικό.

Наследниците на Пердика I се труделе да ја зацврстат и да ја прошират државата. Најважни подоцнежни кралеви биле Александар I, Пердика II и Архелај.

Александар I владеел во времето на Грчко-персиските војни. Историографот Херодот, кој го спомнува Александар во неколку поглавја, вели дека тој им помагал на Грците во војната против Персија; затоа подоцна бил наречен **Филхелен**, „пријател на Грците“. Во времето на Александар I, Македонското Кралство се проширило дури до реката Стримон.

Негов наследник бил кралот Пердика II, кој владеел за време на Пелопонеската војна меѓу Атина и Спарта. Тој учествувал во војната, најчесто на страната на Атина, но неколкупати се борел и заедно со Спартанците. Со неговата вешта политика, Пердика успеал да го зачува Кралството од воените опасности.

Ои διάδοχοι του Περδίκκα Α' προσπάθησαν να εδραιώσουν και να επεκτείνουν το κράτος. Οι πιο εξέχοντες μεταγενέστεροι βασιλείς ήταν ο Αλέξανδρος Α', ο Περδίκκας Β' και ο Αρχέλαος.

Ο Αλέξανδρος Α' κυβέρνησε κατά την εποχή των Ελληνοπερσικών Πολέμων. Ο ιστορικός Ηρόδοτος, που αναφέρει τον Αλέξανδρο ως «φίλο των Ελλήνων», λέει ότι αυτός βοήθησε τους Έλληνες στον πόλεμο κατά της Περσίας. Αργότερα του αποδόθηκε το προσωνύμιο «Φιλέλληνας». Κατά την εποχή του Αλεξάνδρου Α', το Μακεδονικό Βασίλειο επεκτάθηκε μέχρι τον ποταμό Στρυμόνα.

Ο διάδοχός του, ο βασιλιάς Περδίκκας Β', κυβέρνησε κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης. Συμμετείχε στον πόλεμο, κυρίως στο πλευρό της Αθήνας, με μεταβαλλόμενα αποτελέσματα, αλλά και μαζί με τους Σπαρτιάτες. Με την επιδέξια πολιτική του, ο Περδίκκας κατάφερε να προστατεύσει το Βασίλειο από τις στρατιωτικές συγκρούσεις.

Октодрахма на Александар I. Тој е првиот македонски крал кој имал богати сребрени рудници, па затоа и прв ковал монети. Според некои научници, човекот претставен на овие монети е самиот крал.

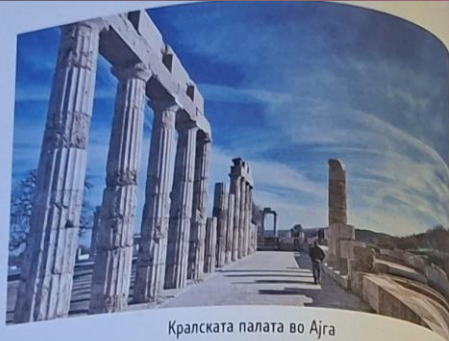
Фреска со приказ на македонски војник. Во раката држи долго копје, а на главата ја носи познатата македонска капа, наречена „кавсија“.

Λεζάντες εικόνων (Δεξιά στήλη)

Πάνω εικόνα (Νόμισμα): Οκτάδραχμο του Αλεξάνδρου Α'. Ήταν ο πρώτος Μακεδόνας βασιλιάς που είχε πλούσια αργυρά ορυχεία, γι' αυτό και άρχισε να κόβει νομίσματα. Σύμφωνα με ορισμένους επιστήμονες, ο αναβάτης που απεικονίζεται σε αυτά τα νομίσματα είναι ο ίδιος ο βασιλιάς.

Κάτω εικόνα (Τοιχογραφία): Φρεσκογραφία (τοιχογραφία) που απεικονίζει έναν Μακεδόνα πολεμιστή. Στο χέρι του κρατά ασπίδα και δόρυ, και στο κεφάλι του φορά το περίφημο μακεδονικό καπέλο – την «каυσία».

Во времето на кралот Архелај македонската држава доживеала процут. Архелај му се посветил на внатрешното уредување – пробивал патишта, градел тврдини и ја организирал војската. Тој ја префрлил престолнината од Ајга во Пела, која се наоѓала поблиску до средината на Кралството.

Кралската палата во Ајга

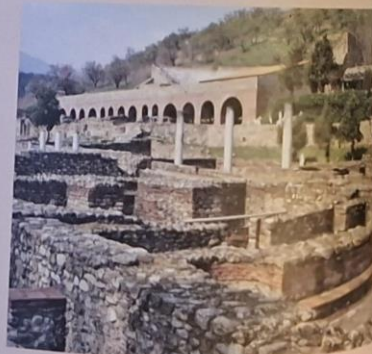

Од палатата во втората престолнина Пела не е зачувано речиси ништо

На неговиот дворец Пела престојувале и работеле познати грчки уметници, писатели и архитекти, меѓу кои Еврипид. Од времето на Архелај се одржувале и игри во светилникот на градот Дион, на планината Олимп. Овие игри биле слични на Олимписките.

Знаеш ли дека...

... на само три километри од битолскиот Широк сокак се наоѓа Хераклеја, град основан од Филип II Македонски? Хераклеја, стратешки важен град, била основана на територијата на племето Линкести. Така Филип сакал да ја засили контролата врз областите во Горна Македонија. Сепак, градот го доживеал најголемиот процут во римско време. Денес на локалитетот можат да се видат театар, римска бања, четири базилики, прекрасни мозаици и римски статуи.

Аριστερή στήλη (κύριο κείμενο):

«Κατά την εποχή του βασιλιά Αρχέλαου, το μακεδονικό κράτος γνώρισε μεγάλη ακμή. Ο Αρχέλαος αφοσιώθηκε στην εσωτερική οργάνωση και τον εκσυγχρονισμό του στρατού. Διάνοιξε δρόμους, έχτισε φρούρια και οργάνωσε τον στρατό. Μετέφερε την πρωτεύουσα από τις Αιγές στην Πέλλα, η οποία βρισκόταν πιο κοντά στο κέντρο του Βασιλείου.»

Λεζάντα πρώτης εικόνας:

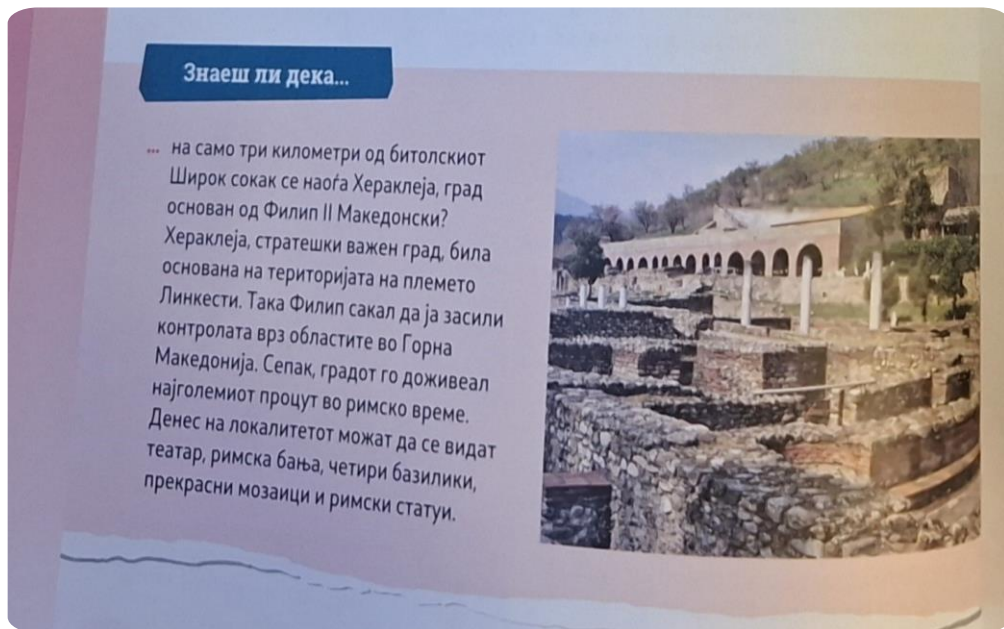
«Το βασιλικό παλάτι στις Αιγές»

Δεξιά στήλη (μικρότερο κείμενο):

«Στην αυλή του στην Πέλλα διέμεναν διάσημοι καλλιτέχνες, συγγραφείς και αρχιτέκτονες, μεταξύ των οποίων και ο Αθηναίος δραματικός ποιητής Ευριπίδης. Από την εποχή του Αρχέλαου διοργανώνονταν αγώνες στην ιερή πόλη του Δίου, στους πρόποδες του Ολύμπου. Αυτοί οι αγώνες ήταν παρόμοιοι με τους Ολυμπιακούς.»

Λεζάντα δεύτερης εικόνας:

«Από το παλάτι στη δεύτερη πρωτεύουσα, την Πέλλα, δεν έχει διασωθεί σχεδόν τίποτα.»

Γνωρίζετε ότι...

«...μόλις τρία χιλιόμετρα από τον πεζόδρομο Σιρόκ Σοκάκ (Shirok Sokak) του Μοναστηρίου (Μπίτολα) βρίσκεται η Ηράκλεια, μια πόλη που ιδρύθηκε από τον Φίλιππο Β' τον Μακεδόνα;

Η Ηράκλεια, μια στρατηγικής σημασίας πόλη, ιδρύθηκε στην επικράτεια της φυλής των Λυγκηστών. Με αυτόν τον τρόπο ο Φίλιππος ήθελε να ενισχύσει τον έλεγχο στις περιοχές της Άνω Μακεδονίας.

Ωστόσο, η πόλη γνώρισε τη μεγαλύτερη ακμή της κατά τη ρωμαϊκή εποχή. Σήμερα, στον αρχαιολογικό χώρο μπορεί κανείς να δει ένα θέατρο, ρωμαϊκά λουτρά, τέσσερις βασιλικές, υπέροχα μωσαϊκά και ρωμαϊκά αγάλματα.»

ВЛАДЕЕЊЕТО НА ФИЛИП II

Кралот Филип II (359 – 336 година п.н.е.), бил способен владетел, голем војсководец и мудар политичар. Во негово време, Македонија станала најсилна држава на Балканот.

Филип направил повеќе реформи за да ја зајакне македонската држава, но најважно било воведувањето на прочуената **македонска фаланга**. Фалангата била строј од 16 реда војници, вооружени со многу долги копја, наречени **сариси**. Благодарейки на фалангата, Филип водел успешни војни против Илирите, Пајонците и Тракијците. Сите тие ја признале неговата власт. Потоа ги покорил и грчките колонии на брегот, како и богатата житница Тесалија.

Кралот Филип вешто ја користел неслогата меѓу грчките градови-држави, кои постојано војувале меѓу себе. Им помагал на едните против другите и така успеал да го прошири своето влијание сè до средна Грција. Ова претставувало сериозна закана за Атина и за другите полиси. Во Атина, населението се поделило на приврзаници и на противници на Филип. Едни го сметале за обединител на Грците и сакале да ги поведе во војна против Персија, а други гледале во него најголем непријател. Противниците на Филип ги предводел Демостен, најславниот атински говорник. Тој успеал да убеди неколку полиси да се здружат во сојуз против Македонците.

Последната битка меѓу Филип II и здружената грчка војска се одиграла во 338 година п.н.е. кај градот Хајронеја. Битката завршила со победа на македонската војска. Во неа особено се истакнал синот на кралот, младиот Александар. Грците морале да ја признаат преласта на Филип II.

Речник

тетрадрахма – сребрена монета која вредела четири атински драхми.

портрет – уметничко претставување на некоја личност, најчесто на лицето или горниот дел од телото.

Фигурина на Филип од слонова коска, можеби единствениот реалистичен портрет на македонскиот крал

Тетрадрахма на Филип II

Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Β'

Ο βασιλιάς Φίλιππος Β' (359–336 π.Χ.) ήταν ικανός ηγεμόνας, σπουδαίος στρατιωτικός ηγέτης και σοφός πολιτικός. Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του, η Μακεδονία έγινε το ισχυρότερο κράτος στα Βαλκάνια.

Ο Φίλιππος έκανε πολλές μεταρρυθμίσεις για να ενισχύσει το μακεδονικό κράτος, αλλά η πιο σημαντική ήταν η εισαγωγή της περίφημης μακεδονικής φάλαγγας. Η φάλαγγα ήταν ένας σχηματισμός από 16 σειρές στρατιωτών, εξοπλισμένων με πολύ μακριά δόρατα που ονομάζονταν σάρισες. Χάρη στη φάλαγγα, ο Φίλιππος διεξήγαγε επιτυχείς πολέμους εναντίον των Ιλλυριών, των Παιόνων και των Θρακών. Όλοι αυτοί αναγνώρισαν την εξουσία του. Στη συνέχεια, υπέταξε τις ελληνικές αποικίες στην ακτή, καθώς και την πλούσια σιτοπαραγωγό Θεσσαλία.

Ο βασιλιάς Φίλιππος χρησιμοποίησε επιδέξια τη διχόνοια μεταξύ των ελληνικών πόλεων-κρατών, οι οποίες πολεμούσαν συνεχώς μεταξύ τους. Βοηθούσε τους μεν εναντίον των δε και έτσι κατάφερε να επεκτείνει την επιρροή του μέχρι την Κεντρική Ελλάδα. Αυτό αποτελούσε σοβαρή απειλή για την Αθήνα και τις άλλες πόλεις. Στην Αθήνα, ο πληθυσμός χωρίστηκε σε υποστηρικτές και αντιπάλους του Φιλίππου. Κάποιοι τον θεωρούσαν ενοποιητή των Ελλήνων και ήθελαν να τους οδηγήσει σε πόλεμο εναντίον της Περσίας, ενώ άλλοι έβλεπαν σε αυτόν τον μεγαλύτερο εχθρό. Των αντιπάλων του Φιλίππου ηγούνταν ο Δημοσθένης, ο διασημότερος Αθηναίος ρήτορας. Αυτός κατάφερε να πείσει μερικές πόλεις-κράτη να ενωθούν σε συμμαχία εναντίον των Μακεδόνων.

ВЛАДЕЕЊЕТО НА ФИЛИП II

Кралот Филип II (359 – 336 година пр.н.е.), бил способен владетел, голем војсководец и мудар политичар. Во негово време, Македонија станала најсилна држава на Балканот.

Филип направил повеќе реформи за да ја зајакне македонската држава, но најважно било воведувањето на прочуената **македонска фаланга**. Фалангата била строј од 16 реда војници, вооружени со многу долги копја, наречени **сариси**. Благодарејќи на фалангата, Филип водел успешни војни против Илирите, Пајонците и Тракијците. Сите тие ја признале неговата власт. Потоа ги покорил и грчките колонии на брегот, како и богатата житница Тесалија.

Кралот Филип вешто ја користел неслогата меѓу грчките градови-држави, кои постојано војувале меѓу себе. Им помагал на едните против другите и така успеал да го прошири своето влијание сè до средна Грција. Ова претставувало сериозна закана за Атина и за другите полиси. Во Атина, населението се поделило на приврзаници и на противници на Филип. Едни го сметале за обединител на Грците и сакале да ги поведе во војна против Персија, а други гледале во него најголем непријател. Противниците на Филип ги предводел Демостен, најславиот атински говорник. Тој успеал да убеди неколку полиси да се здружат во сојуз против Македонците.

Последната битка меѓу Филип II и здружената грчка војска се одиграла во 338 година пр.н.е. кај градот Хајронеја. Битката завршила со победа на македонската војска. Во неа особено се истакнал синот на кралот, младиот Александар. Грците морале да ја признаат преласта на Филип II.

Влезот во кралските гробници во Ајга, каде што се погребани Филип II и неговиот син Филип III Аридај.

Театарот во Ајга, каде што бил убиен Филип II. Од него не останало речиси ништо, зашто само првиот ред седишта биле од камен, а другите биле дрвени клупи.

Речник

тетрадрахма – сребрена монета која вредела четири атински драхми.

портрет – уметничко претставување на некоја личност, најчесто на лицето или горниот дел од телото.

Фигурина на Филип од слонова коска, можеби единствениот реалистичен портрет на македонскиот крал

Тетрадрахма на Филип II

Η τελευταία μάχη μεταξύ του Φιλίππου Β' και του ενωμένου ελληνικού στρατού διεξήχθη το 338 π.Χ. κοντά στην πόλη της Χαιρώνειας. Η μάχη έληξε με νίκη του μακεδονικού στρατού. Σε αυτήν διακρίθηκε ιδιαίτερα ο γιος του βασιλιά, ο νεαρός Αλέξανδρος. Οι Έλληνες αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν την κυριαρχία του Φιλίππου Β'.

Λεξικό (Δεξιά στήλη)

Τετράδραχμο: аσημένιο νόμισμα που άξιζε τέσσερις αθηναϊκές δραχμές.

Πορτρέτο: καλλιτεχνική απεικόνιση ενός προσώπου, κυρίως του προσώπου ή του επάνω μέρους του σώματος.

Λεζάντες εικόνων

Επάνω δεξιά (αγαλματίδιο): Ελεφαντόδοντο αγαλματίδιο του Φιλίππου, ίσως το μοναδικό ρεαλιστικό πορτρέτο του Μακεδόνα βασιλιά.

Μέση δεξιά (νόμισμα): Τετράδραχμο του Φιλίππου Β'.

Κάτω αριστερά (τάφοι): Είσοδος στους βασιλικούς τάφους στη Βεργίνα, όπου είναι θαμμένος ο Φίλιππος Β' και ο μικρότερος γιος του Φίλιππος Γ' ο Αρριδαίος.

Κάτω δεξιά (θέατρο): Το θέατρο στη Βεργίνα, όπου δολοφονήθηκε ο Φίλιππος Β'. Από αυτό έχουν διασωθεί ελάχιστα πράγματα, επειδή μόνο η πρώτη σειρά των καθισμάτων ήταν πέτρινη, ενώ οι υπόλοιπες ήταν ξύλινες κερκίδες.

По победата кај Хајронеја, Филип II се сретнал со претставниците на грчките полиси, со кои договори да ги поведе во војна против Персија. Но, смртта го спречила кралот да го започне овој поход. На самиот почеток на војната, Филип бил убиен на една свеченост во Пела.

Од делата на старите писатели

„Гледајќи дека македонскиот крал е само бебе, Илирите решија да ги нападнат Македонците. Притиснати на бојното поле, Македонците како последен обид го донесоа својот мал крал. Неговата пушка и го поставија зад првите редови. Тоа им даде нова сила, како да веруваат во претходно загубиле само затоа што нивниот владетел не бил со нив. Уште повеќе ги поткрепи на гримата за беспомошното дете: знаеја дека, ако загубат, нивниот крал ќе падне во рацете на непријателот. Со таа мисла, влегоа во битката со сета сила, ги победија Илирите и го поставија својот крал.“

– Историографот Јустин ја раскажува легендата за кралот Филип II.

- Историографот Јустин ја раскажува легендата за кралицата

Дознај повеќе

Македонската фаланга била моќна борбена формација развиена од Филип II, а подоцна усвошена од неговиот син Александар. Таа била составена од редови на добро обучени војници. Секој војник имал долго копје наречено „сариса“, кое можело да биде долго и до 6 метри – многу подолго од копјата на непријателите. Првите неколку реда ги држеле копјата исправени напред и така создавале непробоен ѕид од остри шилци. Редовите зад нив ги држеле копјата свртени нагоре. Војниците носеле и мали штитови, но главна заштита сепак им било тоа што биле жила напред каква една целина и со помош на непријателот.

Размисли и одговори

1. Потсети се како беа уредени хеленските полиси, а како македонското кралство. Има ли сличности? Кои се разликите?
2. Што мислиш, зошто грчките полиси не се обединиле веднаш за да му се спротивстават на Филип?

Запомни

- Пред обединувањето, Македонците биле поделени во племиња како Пајонци, Пелагонци, Линкести и Орести. Пердика I го започнал нивното обединување во VIII век пр.н.е., а прва престолнина била Ајра.
- Под водство на Филип II, Македонија станала најсилна држава на Балканот. Тој создал силна војска – фаланга – и ја победил грчката војска кај Хајронеја во 338 година пр.н.е.

Κύριο κείμενο (πάνω μέρος)

«Μετά τη νίκη στη Χαιρώνεια, ο Φίλιππος Β' συναντήθηκε με εκπροσώπους των ελληνικών πόλεων-κρατών, με τους οποίους συμφώνησε να τους οδηγήσει σε πόλεμο εναντίον της Περσίας. Όμως, ο θάνατος εμπόδισε τον βασιλιά από το να πραγματοποιήσει αυτή την εκστρατεία. Στην ίδια την αρχή του πολέμου, ο Φίλιππος δολοφονήθηκε σε μια γιορτή στην Πέλλα.»

Ένθετο πλαίσιο (Από τα έργα των αρχαίων συγγραφέων)

«Βλέποντας ότι ο Μακεδόνας βασιλιάς είναι απλώς ένα μωρό, οι Ιλλυριοί αποφάσισαν να επιτεθούν στη Μακεδονία. Πισμένοι στο πεδίο της μάχης, οι Μακεδόνες, ως μια τελευταία προσπάθεια, έφεραν τον μικρό βασιλιά τους στην κούνια του και τον τοποθέτησαν ακριβώς πίσω από τις πρώτες γραμμές. Αυτό τους έδωσε νέα δύναμη, καθώς πίστευαν ότι προηγουμένως είχαν χάσει μόνο επειδή ο κυβερνήτης τους δεν ήταν μαζί τους. Ακόμη περισσότερο τους κυρίευσε η έγνοια για το ανήμπορο παιδί: ήξεραν ότι, αν έχαναν, ο βασιλιάς τους θα έπεφτε στα χέρια του εχθρού. Με αυτή τη σκέψη, μπήκαν στη μάχη με όλες τους τις δυνάμεις, νίκησαν τους Ιλλυριούς και έδειξαν ότι δεν τους έλειπε το θάρρος, αλλά απλώς ο βασιλιάς τους.»

— Ο ιστοριογράφος Ιουστίνος αφηγείται τον θρύλο για τον βασιλιά Αέροπο

Дознај повеќе

Македонската фаланга била моќна борбена формација развиена од Филип II, а подоцна усовршена од неговиот син Александар. Таа била составена од редови на добро обучени војници. Секој војник имал долго копје наречено „сариса“, кое можело да биде долго и до 6 метри – многу подолго од копјата на непријателите. Првите неколку реда ги држеле копјата исправени напред и така создавале непробоен ѕид од остри шилци. Редовите зад нив ги држеле копјата свртени нагоре. Војниците носеле и мали штитови, но главна заштита сепак им било тоа што биле збиени еден до друг. Фалангата се движела напред како една целина и со помош на долгите копја го пробивала стројот на непријателот.

Размисли и одговори

1. Потсети се како беа уредени хеленските полиси, а како македонското кралство. Има ли сличности? Кои се разликите?
2. Што мислиш, зошто грчките полиси не се обединиле веднаш за да му се спротивстават на Филип?

Запомни

- Пред обединувањето, Македонците биле поделени во племиња како Пајонци, Пелагонци, Линкести и Орести. Пердика I го започнал нивното обединување во VIII век пр.н.е., а прва престолнина била Ајга.
- Под водство на Филип II, Македонија станала најсилна држава на Балканот. Тој создал силна војска – фаланга – и ја победил грчката војска кај Хајронеја во 338 година пр.н.е.

Кύριο Κείμενο

Η μακεδονική φάλαγγα ήταν ένας ισχυρός, μάχιμος σχηματισμός που αναπτύχθηκε από τον Φίλιππο Β' και αργότερα τελειοποιήθηκε από τον γιο του, Μέγα Αλέξανδρο. Αποτελούνταν από σειρές καλά εκπαιδευμένων στρατιωτών. Κάθε στρατιώτης είχε ένα μακρύ δόρυ που ονομαζόταν «σάρισα», το οποίο μπορούσε να έχει μήκος έως και 6 μέτρα – πολύ μακρύτερο από τα δόρατα των εχθρών. Οι πρώτες σειρές κρατούσαν τα δόρατά τους στραμμένα προς τα εμπρός, δημιουργώντας έτσι έναν αδιαπέραστο τοίχο από κοφτερές αιχμές. Οι σειρές πίσω τους κρατούσαν τα δόρατα στραμμένα προς τα πάνω. Οι στρατιώτες φορούσαν περικεφαλαίες και μικρές ασπίδες, αλλά η κύρια προστασία τους ήταν το γεγονός ότι ήταν στενά συσπειρωμένοι ο ένας δίπλα στον άλλο. Η φάλαγγα κινούνταν προς τα εμπρός ως μια ενιαία μάζα και με τη βοήθεια των μακριών δοράτων διέσπαγε τις γραμμές του εχθρού.

Σκέψου και Απάντησε (Αριστερό πλαίσιο)

1. Θυμήσου πώς ήταν οργανωμένες οι ελληνικές πόλεις-κράτη και πώς το μακεδονικό βασίλειο. Υπάρχουν ομοιότητες; Ποιες είναι οι διαφορές;
2. Γιατί πιστεύεις ότι οι ελληνικές πόλεις-κράτη δεν ενώθηκαν αμέσως για να αντισταθούν στον Φίλιππο;

Να Θυμάσαι (Δεξί πλαίσιο)

- Πριν από την ένωση, οι Μακεδόνες ήταν χωρισμένοι σε φυλές, όπως οι Παίονες, οι Πελαγόνες, οι Λυγκηστές και οι Ορέστες. Ο Περδίκκας Α' ξεκίνησε την ενοποίησή τους τον 8ο αιώνα π.Χ. και πρώτη πρωτεύουσα ήταν οι Αιγές.
- Υπό την ηγεσία του Φιλίππου Β', η Μακεδονία έγινε το ισχυρότερο κράτος στα Βαλκάνια. Δημιούργησε έναν ισχυρό στρατό –τη φάλαγγα– και νίκησε τον ελληνικό στρατό στη Χαιρώνεια το 338 π.Χ.

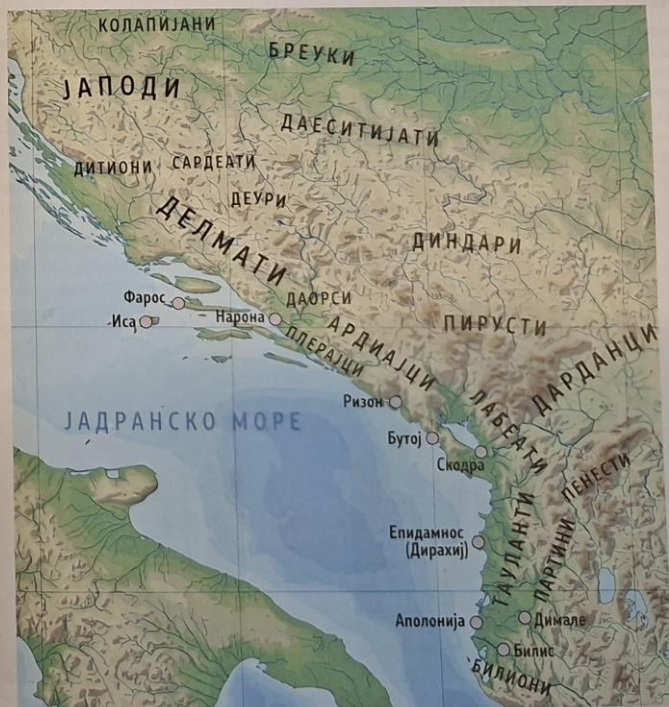
IV.4. Илирите и нивните кралства

ТЕРИТОРИЈА И НАСЕЛЕНИЕ

Илирите го населувале западниот дел од Балканскиот Полуостров. За нив има малку пишани извори, но зачувани се многу археолошки наоди.

Старите писатели ги опишуваат Илирите како високи, силни луѓе и добри војници. Тие живееле во патријархални заедници. Сепак, жените биле мошне ценети, а понекогаш дури и ги предводеле племињата.

Во седмиот век пр.н.е. на илирскиот брег се основале многу грчки колонии. Така Илирите од крајбрежјето биле изложени на грчката култура. За разлика од нив, Илирите во внатрешноста долго им останале верни на старите навики и обичаи. Кон крајот на V век пр.н.е. се појавиле првите градски населби. Тие биле економски, занаетчиски и трговски центри, опкружени со села и земјоделски имоти. Се наоѓале на значајни трговски патишта и биле заштитени со цврсти бедеми.

Најважните илирски племиња и градови

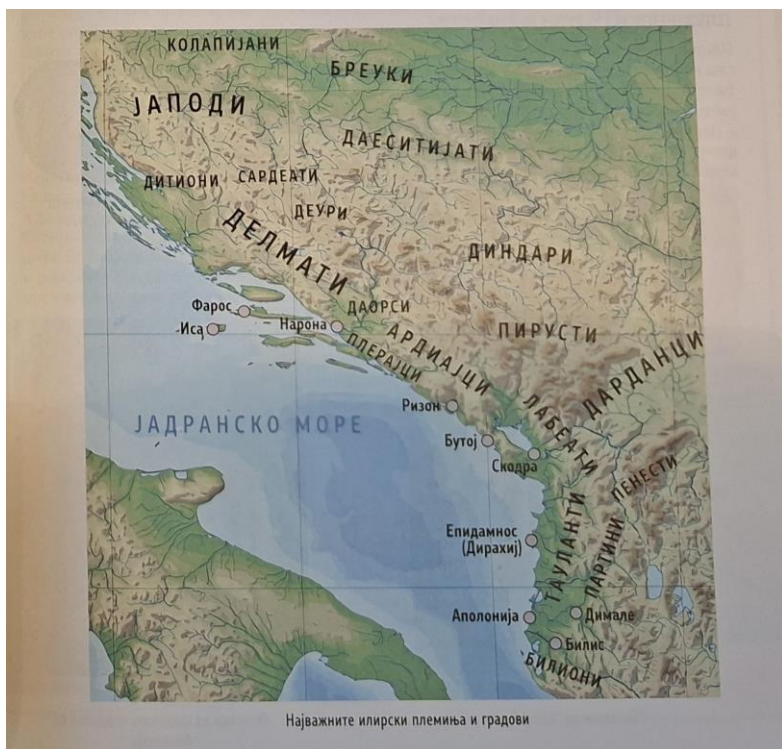
IV.4. Οι Ιλλυριοί και τα βασίλειά τους

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Οι Ιλλυριοί κατοικούσαν στο δυτικό τμήμα της Βαλκανικής Χερσονήσου. Υπάρχουν λίγες γραπτές πηγές γι' αυτούς, αλλά έχουν διασωθεί πολλά αρχαιολογικά ευρήματα.

Οι αρχαίοι συγγραφείς περιγράφουν τους Ιλλυριούς ως ψηλούς, δυνατούς ανθρώπους και καλούς πολεμιστές. Ζούσαν σε πατριαρχικές κοινότητες. Ωστόσο, οι γυναίκες έχαιραν μεγάλης εκτίμησης και μερικές φορές ηγούνταν ακόμη και φυλών.

Κατά τον έβδομο αιώνα π.Χ., ιδρύθηκαν πολλές ελληνικές αποικίες στην ιλλυρική ακτή. Έτσι, οι Ιλλυριοί της ακτής εκτέθηκαν στον ελληνικό πολιτισμό. Σε αντίθεση με αυτούς, οι Ιλλυριοί στο εσωτερικό παρέμειναν πιστοί στις παλιές τους συνήθειες και έθιμα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Προς τα τέλη του 5ου αιώνα π.Χ., εμφανίστηκαν οι πρώτοι αστικοί οικισμοί. Αυτοί ήταν οικονομικά, βιοτεχνικά και εμπορικά κέντρα, περιβαλλόμενοι από χωριά και αγροτικά κτήματα. Βρίσκονταν σε σημαντικούς εμπορικούς δρόμους και προστατεύονταν από ισχυρά τείχη.

- **Τοποθεσίες/ονόματα** που εμφανίζονται στον χάρτη:
- **Θάλασσες & Περιοχές**
- **ЈАДРАНСКО МОРЕ**: Αδριατική Θάλασσα
- **ЗАПОДИ**: Ιάποδες (ή Ιάποδον)
- **ДАЛМАТИ**: Δαλμάτες
- **Ιλλυρικές Φυλές (Inland & Coast)**
- **КОЛАПИЈАНИ**: Κολάπτιοι
- **БРЕУКИ**: Βρεύκοι
- **ΔΑЕСИТИЈАТИ**: Δαισιτιάτες
- **ДИТИОНИ**: Διτίωνες
- **САРДЕАТИ**: Σαρδεάτες
- **ΔΕΥРИ**: Δεούριοι
- **ДИНДАРИ**: Δινδάριοι
- **ΔΑОРСИ**: Δαόρσιοι
- **АРΔΙΑЈЦИ**: Αρδιαίοι
- **ПИРУСТИ**: Πιρούστες
- **ПЛΕРАЈЦИ**: Πληραίοι
- **ЛАБЕАТИ**: Λαβεάτες
- **ΔАРДАНЦИ**: Дάρδανοι
- **ПЕНЕСТИ**: Πενέστες
- **ПАРТИНИ**: Παρθίνοι
- **ТАУЛАНТИ**: Ταυλάντιοι
- **БИЛИОНИ**: Βυλλίονες
- **Πόλεις & Οικισμοί**
- **Фарос (Иса)**: Φάρος (και το νησί Ίσσα)
- **Нарона**: Нарώνα
- **Ризон**: Ρίζων (σημερινό Ρίσαν)
- **Бутој**: Βουθόη (σημερινή Μπούντβα)
- **Скодра**: Σκόδρα
- **Епидамнос (Дирахиј)**: Επίδαμνος (Дурράχιο)
- **Аполонија**: Απολλωνία
- **Димале**: Διμάλη / Δίμαλλον
- **Обилис**: Ολβία / Βυλλίδα
- **Биљони**: Βυλλίς

Дознај повеќе

Во 231 година п.н.е., илирската кралица Теута успеала да го освои богатиот град Фојника. Иако наскоро се договорила со жителите и го ослободила градот, ова ги загрижило Римјаните. Во исто време, брзите илирски бродови ги напаѓале и ги ограбувале римските трговци, па изгледало дека Илирија станува закана за римската безбедност. Римјаните испратиле пратеници за да побараат од кралицата да ги запре грабежите. Таа им одговорила дека, според домашните закони, не може да им забрани на своите луѓе да ги собираат богатствата на морето. Еден млад Римјанин се налутил и извикал дека ќе ја присилат да донесе поинакви закони, зашто Рим ги штити невините, а ги казнува злосторниците. Неговите остри зборови ја навредиле кралицата. Додека пратениците си заминувале, еден од нив бил убиен – можеби по нејзина заповед. Налутени од ова, Римјаните се подготвиле за војна против Теута и нејзиното кралство.

Теута, современа скулптура

ПЛЕМЕНСКИ СОЈУЗИ И КРАЛСТВА

Илирите биле поделени на многу племиња, кои никогаш не успеале целосно да се обединат. Најпознати биле Ардијаците, Таулантите, Делматите и Партините. Според старите писатели, илирско племе биле и Дарданците. На чело на племињата стоеле старешини, кои сакале да останат независни и само понекогаш се обединувале во сојузи. На чело на сојузите стоел заеднички владетел – крал.

Најстарото кралство на Илирите било основано на јадраниот брег. На чело на оваа силна држава стоел кралот Грабос. Познат илирски владетел бил и

Монета на илирскиот крал Монунја, искована во ковницата на градот Епидамнос

Остатоци од градот Билис

Остатоци од градското собрание во Аполонија

Κύριο Κείμενο

Το 231 π.Χ., η Ιλλυρική βασίλισσα Τεύτα κατάφερε να κατακτήσει την πλούσια πόλη Φοινίκη. Αν και σύντομα ήρθε σε συμφωνία με τους κατοίκους και απελευθέρωσε την πόλη, αυτό ανησύχησε τους Ρωμαίους. Παράλληλα, τα γρήγορα ιλλυρικά πλοία επιτίθονταν και λήστευαν τους Ρωμαίους εμπόρους, οπότε φαινόταν ότι η Ιλλυρία γινόταν απειλή για τη ρωμαϊκή ασφάλεια.

Οι Ρωμαίοι έστειλαν απεσταλμένους για να ζητήσουν από τη βασίλισσα να σταματήσει τις λεηλασίες. Εκείνη τους απάντησε ότι, σύμφωνα με τους εγχώριους νόμους, δεν μπορεί να απαγορεύσει στους ανθρώπους της να μαζεύουν τα πλούτη της θάλασσας. Ένας νεαρός Ρωμαίος θύμωσε και φώναξε ότι θα την αναγκάσουν να φέρει διαφορετικούς νόμους, επειδή η Ρώμη προστατεύει τους αθώους και τιμωρεί τους κακοποιούς. Τα αιχμηρά λόγια του προσέβαλαν τη βασίλισσα. Ενώ οι απεσταλμένοι αποχωρούσαν, ένας από αυτούς σκοτώθηκε – ίσως με δική της διαταγή. Εξοργισμένοι από αυτό, οι Ρωμαίοι ετοιμάστηκαν για πόλεμο εναντίον της Τεύτας και του βασιλείου της.

Λεζάντα Εικόνας (Δεξιά)

Τεύτα, σύγχρονο γλυπτό

ПЛЕМЕНСКИ СОЈУЗИ И КРАЛСТВА

Илирите биле поделени на многу племиња, кои никогаш не успеале целосно да се обединат. Најпознати биле Ардијајците, Таулантите, Делматите и Партините. Според старите писатели, илирско племе биле и Дарданците. На чело на племињата стоеле старешини, кои сакале да останат независни и само понекогаш се обединувале во сојузи. На чело на сојузите стоел заеднички владетел – крал.

Најстарото кралство на Илирите било основано на јадраниот брег. На чело на оваа силна држава стоел кралот Грабос. Познат илирски владетел бил и

Монета на илирскиот крал Монуниј,
искована во ковницата на градот
Епидамнос

Остатоци од градот Билис

Остатоци од градското собрание во
Аполонија

ПЛЕΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

Οι Ιλλυριοί ήταν χωρισμένοι σε πολλές φυλές, οι οποίες ποτέ δεν κατάφεραν να ενωθούν πλήρως. Οι πιο γνωστές ήταν οι Αρδιαίοι, οι Ταυλάντιοι, οι Δελμάτες και οι Παρθίνοι. Σύμφωνα με τους αρχαίους συγγραφείς, ιλλυρική φυλή ήταν και οι Δαρδανοί. Επικεφαλής των φυλών βρίσκονταν οι αρχηγοί, οι οποίοι ήθελαν να παραμείνουν ανεξάρτητοι και μόνο μερικές φορές ενώνονταν σε συμμαχίες. Επικεφαλής των συμμαχιών βρισκόταν ένας κοινός ηγεμόνας – ο βασιλιάς.

Το παλαιότερο βασίλειο των Ιλλυριών ιδρύθηκε στην ακτή της Αδριατικής. Επικεφαλής αυτού του ισχυρού κράτους βρισκόταν ο βασιλιάς Γράβος. Γνωστός Ιλλυριός ηγεμόνας ήταν και... (το κείμενο κόβεται στο σημείο αυτό)

Λεζάντες εικόνων (από πάνω προς τα κάτω):

Πάνω δεξιά (Νόμισμα):

«Νόμισμα του Ιλλυριού βασιλιά Μοσούνιου, κομμένο στο νομισματοκοπείο της πόλης Επίδαμνος.»

Κάτω αριστερά (Ερείπια):

«Υπολείμματα από την πόλη Βύλλιδα.»

Κάτω δεξιά (Κτίριο με κολόνες):

«Υπολείμματα από το δημοτικό συμβούλιο (Βουλευτήριο) στην Απολλωνία.»

Кралот Гентиј се трудел на секаков начин да го заштити кралството и својот народ од Рим. За да ја зачува независноста, тој најпрвин се обидел да им биде пријател на Римјаните; но, тие ги поддржувале неговите непријатели и му заробиле дури педесет бродови, со што ги ослабеле неговите сили. Гентиј сфатил дека Рим не е сигурен сојузник, па затоа склучил сојуз со македонскиот крал Персеј. Замислете, тие се надевале дека ќе ѝ се спротивстават на Римската држава, која станувала сè посилен. Сепак, Римјаните биле премногу силни и одлично организирани. На кралот, Гентиј бил заробен и бил однесен во Рим, а неговото кралство паднало под римска власт. Борбата на Гентиј ни покажува колку било тешко помалите народи да се одбранат од поголемите и посилните држави.

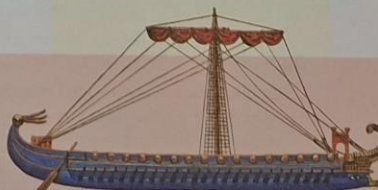
Во четвртиот век пр.н.е. кралот Главкија обединил повеќе племиња и создал силна држава. Тој ги покорил богатите крајбрежни колонии Епидамнос и Апологија. Илирското влијание сè повеќе растело, но Главкија починал, па кралството почнало да слабее.

Најпознатото илирско кралство го основале Ардијаците. Нивниот крал Агрон успеал да обедини повеќе племиња и да создаде силна држава со престолнина во градот Скодра. Агрон успешно војувал против Римјаните и Грците. Со својата лесна и брза флота ги напаѓал грчките и римските бродови, но и населбите на копното. Неговите војници ги ограбувале полињата и добитокот од селата, а луѓето ги претворале во робови. По смртта на Агрон, престолот го презела неговата жена, кралицата Тевта. Таа успеала уште повеќе да ја прошири државата, па дури и да победи една грчка воена флота.

Римјаните се плашеле дека Илирите набргу ќе станат опасност за Италија. Навистина, кога Теута освоила

Илирски војник

Илирски лембос

Илирите биле одлични бродоградители? Тие развиле различни типови на пловила – лембос, либурна, либурнска серилија и пристис, кои биле прочуени во античкиот свет.

Βασιλιάς Γένθιος (Genthius): Προσπάθησε με κάθε τρόπο να προστατεύσει το βασίλειο και τον λαό του από τη Ρώμη. Για να διατηρήσει την ανεξαρτησία του, αρχικά προσπάθησε να γίνει φίλος των Ρωμαίων. Όμως, εκείνοι υποστήριζαν τους εχθρούς του και του αιχμαλώτισαν περίπου πενήντα πλοία, γεγονός που αποδυνάμωσε τις δυνάμεις του. Ο Γένθιος ένωσε ότι η Ρώμη δεν ήταν ασφαλής σύμμαχος, γι' αυτό και σύναψε συμμαχία με τον Μακεδόνα βασιλιά Περσέα. Μαζί ήλπιζαν ότι θα μπορούσαν να αντισταθούν στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, η οποία γινόταν όλο και πιο ισχυρή. Ωστόσο, οι Ρωμαίοι ήταν υπερβολικά δυνατοί και άριστα οργανωμένοι. Στο τέλος, ο Γένθιος αιχμαλωτίστηκε και μεταφέρθηκε στη Ρώμη, ενώ το βασίλειό του έπεσε υπό ρωμαϊκή κυριαρχία. Ο αγώνας του Γένθιου μας δείχνει πόσο δύσκολο ήταν για τους μικρότερους λαούς να αμυνθούν απέναντι σε μεγαλύτερα και ισχυρότερα κράτη.

(Λεζάντα νομίσματος): Νόμισμα του Γένθιου.

(συνέχεια από προηγούμενη σελίδα)

Ο Μπάρδυλις (Bardylis), ο οποίος πολέμησε με επιτυχία εναντίον της Μακεδονίας και πέθανε σε ηλικία 90 ετών.

Κατά τον τέταρτο αιώνα π.Χ., ο βασιλιάς **Γλαυκίας (Glaucias)** ένωσε περισσότερες φυλές και δημιούργησε ένα ισχυρό κράτος. Κατέκτησε τις πλούσιες παραθαλάσσιες αποικίες της Επιδάμνου και της Απολλωνίας. Η ιλλυρική επιρροή μεγάλωνε συνεχώς, αλλά μετά τον θάνατο του Γλαυκία το κράτος άρχισε να εξασθενεί.

ΡΩΜΑΪΚΟ-ΙΛΛΥΡΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Το πιο διάσημο ιλλυρικό βασίλειο ιδρύθηκε από τους Αρδιαίους. Ο βασιλιάς τους, **Άγρων (Agron)**, κατάφερε να ενώσει αρκετές φυλές και να δημιουργήσει ένα ισχυρό κράτος με πρωτεύουσα την πόλη Σκόδρα. Ο Άγρων πολέμησε με επιτυχία εναντίον των Ρωμαίων και των Ελλήνων. Με τον ελαφρύ και γρήγορο στόλο του, επιτιθέταν σε ελληνικά και ρωμαϊκά πλοία, αλλά και σε παραθαλάσσιους οικισμούς. Οι στρατιώτες του λεηλατούσαν τα χωράφια και άρπαζαν τα κοπάδια από τα χωριά, ενώ τους ανθρώπους τους μετέτρεπαν σε δούλους. Μετά τον θάνατο του Άγρων, τον θρόνο ανέλαβε η σύζυγός του, η **βασίλισσα Τεύτα (Teuta)**. Εκείνη κατάφερε να επεκτείνει ακόμη περισσότερο το κράτος, καθώς και να νικήσει έναν ελληνικό πολεμικό στόλο.

Οι Ρωμαίοι φοβούνταν ότι οι Ιλλυριοί θα μπορούσαν σύντομα να αποτελέσουν κίνδυνο για την Ιταλία. Ιδιαίτερα όταν η Τεύτα κατέκτησε...

Λεζάντα εικόνας στρατιώτη: Ιλλυριός πολεμιστής.

Ξέρεις ότι...

- Οι Ιλλυριοί ήταν εξαιρετικοί ναυπηγοί. Ανέπτυξαν διαφορετικούς τύπους πλοίων —λέμβος, λιβυρνίς, λιβυρική σερλία και πρίστις— τα οποία ήταν ξακουστά στον αρχαίο κόσμο.

Λεζάντα πλοίου: Ιλλυρική λέμβος

Бардилис, кој успешно војувал против Македонија, а загинал на 90-годишна возраст.

Во четвртиот век пр.н.е. кралот Главкија обединил повеќе племиња и создал силна држава. Тој ги покорил богатите крајбрежни колонии Епидамнос и Аполонија. Илирското влијание сè повеќе растело, но Главкија починал, па кралството почнало да слабеє.

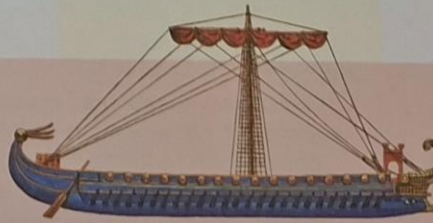
РИМСКО-ИЛИРСКИТЕ ВОЈНИ

Најпознатото илирско кралство го основале Ардијаците. Нивниот крал Агрон успеал да обедини повеќе племиња и да создаде силна држава со престолнина во градот Скодра. Агрон успешно војувал против Римјаните и Грците. Со својата лесна и брза флота ги напаѓал грчките и римските бродови, но и населбите на копното. Неговите војници ги ограбувале полињата и добитокот од селата, а луѓето ги претворале во робови. По смртта на Агрон, престолот го презела неговата жена, кралицата Теута. Таа успеала уште повеќе да ја прошири државата, па дури и да победи една грчка воена флота.

Римјаните се плашеле дека Илирите набргу ќе станат опасност за Италија. Навистина, кога Теута освоила

Илирски војник

Илирски лембос

Знаеш ли дека...

... Илирите биле одлични бродоградители? Тие развиле различни типови на пловила – лембос, либурна, либурнска серилија и пристис, кои биле прочуени во античкиот свет.

Πρόσωπα της Ιστορίας

Ο Σεύθης Γ' ήταν ο τελευταίος μεγάλος βασιλιάς του Οδρυσικού Βασιλείου. Μετά τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, επαναστάτησε ενάντια στη μακεδονική εξουσία, αλλά ηττήθηκε. Γι' αυτό αποσύρθηκε πιο μακριά από τη θάλασσα, προς την κεντρική Θράκη, όπου εδραίωσε την εξουσία του και ίδρυσε τη μεγάλη πόλη Σευθόπολη. Στον τάφο του, κοντά στο Καζανλάκ της Βουλγαρίας, οι αρχαιολόγοι βρήκαν σημαντικά και πολύτιμα ευρήματα: έναν χρυσό στέφανο, έναν χρυσό κρατήρα κρασιού, ασημένια και χρυσά κοσμήματα, καθώς και μια κεφαλή φτιαγμένη από μπρούντζο. Οι αρχαιολόγοι πιστεύουν ότι αυτή η κεφαλή είναι το πορτρέτο του βασιλιά Σεύθη.

[...]επιστροφή από το σπίτι, ο Σιτάλκης αποφάσισε να σταματήσει τον πόλεμο. Συμφιλιώθηκε με τον Περδίκκα, παντρεύοντας τον ανιψιό του με την αδελφή του Μακεδόνα βασιλιά και αποσύρθηκε πίσω στη Θράκη.

Ο τελευταίος μεγάλος Οδρύσης βασιλιάς ήταν ο Κότυς Α'. Διεξήγαγε πολλούς πολέμους, και για να εξασφαλίσει χρήματα, διέταξε όλους τους Θράκες να σπείρουν μια συγκεκριμένη ποσότητα σιταριού. Το συγκεντρωμένο σιτάρι πουλήθηκε στις ελληνικές αποικίες και έτσι εκείνος απέκτησε τα χρήματα που χρειαζόταν. Ο Κότυς έκοψε ασημένια και χάλκινα νομίσματα, και το όνομά του εμφανίζεται επίσης σε ασημένια σκεύη, τα οποία του έκαναν δώρο οι υπήκοοί του.

Μετά τον θάνατο του Κότυ Α', το Οδρυσικό Βασίλειο χωρίστηκε σε τρεις διαδόχους. Ένα προς ένα, και τα τρία βασίλεια κατακτήθηκαν από τον Μακεδόνα βασιλιά Φίλιππο Β'.

Λεζάντα εικόνας: Ταφική μάσκα του Τήρη, ιδρυτή του Οδρυσικού Βασιλείου

TEMA IV: БАЛКАНОТ ВО СТАРИОТ ВЕК

Лицата на историјата

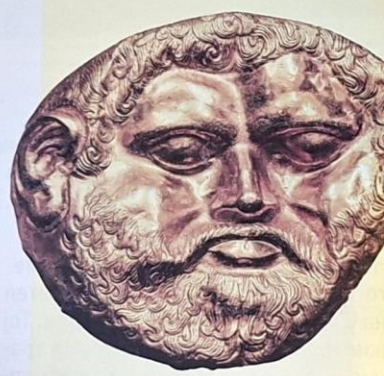
Главата на Севтес

Севтес III бил последниот голем крал на Одриското Кралство. По смртта на Александар Велики, тој се кренал против македонската власт, но бил поражен; затоа се повлекол подалеку од морето, кон централна Тракија, каде ја зацврстил власта и го основал големиот град Севтополис. Во неговата гробница близу Казанлак во Бугарија, археолозите нашле важни и скапоцени наоди: златен венец, златен пехар за вино, сребрен и златен накит, како и една глава изработена од бронза. Археолозите мислат дека таа е портрет на кралот Севтес.

враќање дома, Ситалк решил да ја запре војната. Тој се смирил со Пердика, го оженил внукот со сестрата на македонскиот крал и се повлекол назад во Тракија.

Последниот голем одриски крал бил Котис I. Тој водел многу војни, па за да обезбеди пари, заповедал сите Тракијци да посеат за него одредена количина жито. Собраното жито било продадено во грчките колонии, а тој ги добил парите што му требале. Котис ковал сребрени и бронзени монети, а неговото име се појавува и на сребрени садови, кои му ги подарувале неговите поданици.

По смртта на Котис I, Одриското Кралство било поделено меѓу тројца наследници. Едно по едно, трите кралства биле освоени од македонскиот крал Филип II.

Погребната маска на Терес, основачот на Одриското Кралство

Размисли и одговори

1. Како независноста на тракиските племиња влијаела на нивната одбрана од надворешни непријатели?
2. Што открива одлуката на Котис I да собира жито од народот за свои цели?
3. Дали мислиш дека Тракијците можеле да ја задржат независноста ако биле пообединети?

Запомни

- Тракијците биле еден од најбројните народи во антиката, поделени на племиња како Бесите, Одрисите и Сапајците. Биле храбри војници и вешти занаетчији, а градот Севтополис бил нивен важен центар. Имале односи со персјците.

Размисли и одговори

1. Како независноста на тракиските племиња влијаела на нивната одбрана од надворешни непријатели?
2. Што открива одлуката на Котис I да собира жито од народот за свои цели?
3. Дали мислиш дека Тракијците можеле да ја задржат независноста ако биле пообединети?

Запомни

- Тракијците биле еден од најбројните народи во антиката, поделени на племиња како Бесите, Одрисите и Сапајците. Биле храбри војници и вешти занаетчи, а градот Севтополис бил нивен важен центар. Имале односи со повеќе народи и често биле дел од сојузи или војни.
- Одриското Кралство, основано од Терес, достигнало врв со Ситалк, а последен моќен владетел бил Котис I. По неговата смрт, кралството било освоено од Филип II.

Σκέψου και απάντησε (μπλε πλαίσιο)

1. Πώς επηρέασε η ανεξαρτησία των θρακικών φυλών την άμυνά τους έναντι των εξωτερικών εχθρών;
2. Τι αποκαλύπτει η απόφαση του Κότυ Α' να μαζέψει σιτάρι από τον λαό για τους σκοπούς του;
3. Πιστεύεις ότι οι Θράκες θα μπορούσαν να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους αν ήταν ενωμένοι;

Να θυμάσαι (πορτοκαλί πλαίσιο)

- Οι Θράκες ήταν ένας από τους πολυπληθέστερους λαούς της αρχαιότητας, χωρισμένοι σε φυλές όπως οι Βησσοί, οι Οδρύσες και οι Σαπαίοι. Ήταν γενναίοι πολεμιστές και επιδέξιοι τεχνίτες, και η πόλη Σευθόπολη ήταν το σημαντικότερο κέντρο τους. Είχαν σχέσεις με πολλούς λαούς και συχνά αποτελούσαν μέρος συμμαχιών ή πολέμων.
- Το Οδρυσικό Βασίλειο, που ιδρύθηκε από τον Τήρη, έφτασε στο απόγειό του επί Σιτάλκη, ενώ ο τελευταίος ισχυρός ηγεμόνας ήταν ο Κότυς Α'. Μετά τον θάνατό του, το βασίλειο κατακτήθηκε από τον Φίλιππο Β'.

IV.6 Времето на Александар

ДЕТСТВОТО И ОБРАЗОВАНИЕТО НА АЛЕКСАНДАР

Александар бил син на кралот Филип II и на кралицата Олимпијада. Тој растел заедно со децата на соработниците на неговиот татко. Уште од мал имал повеќе воспитувачи и учители, а кога имал четиринаесет години, учител му станал познатиот грчки филозоф Аристотел. Од него научил многу нешта за филозофијата и за природните науки. На дворецот во Пела, Александар се среќавал со луѓе од разни земји. Со нив разговарал за нивните земји и обичаите, за нивната оддалеченост и за начинот на кој војувале.

Откако наполнил шеснаесет години, Александар почнал да го придружува својот татко во војна. Кога Филип бил отсутен, тој раководел со државните работи. Така собирал искуства за животот, воените вештини и кралувањето.

Александар го наследил престолот на само дваесет години. Кога разбрале дека Македонија има млад крал, некои од покорените народи се обиделе да ја отфрлат македонската власт; но, Александар успеал да ги

Речник

камеја – вид резба во камен, минерал или школка, со испакната слика, обично портрет или сцена со фигури.

поход – патување на војска кон некоја земја за да се води војна или да се освојува.

Биста на Александар

Мозаик со приказ на лов на лавови. Се мисли дека прикажаните ликови се Александар и неговиот другар Кратер

Знаеш ли дека...

... кога се родил Александар, кралот Филип II истовремено добил три радосни вести? Првата била дека неговата војска ги победила Илирите; втората дека неговите коњи победиле на трката во Олимпија; и третата вест била дека му се родил син. Неговата среќа ја зголемиле гатачите, кои протолкувале дека никој не ќе може да го победи неговиот новороден син.

IV.6 Η εποχή του Αλεξάνδρου

Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ο Αλέξανδρος ήταν γιος του βασιλιά Φιλίππου Β΄ και της βασίλισσας Ολυμπιάδας. Μεγάλωσε μαζί με τα παιδιά των συνεργατών του πατέρα του. Από μικρός είχε αρκετούς παιδαγωγούς και δασκάλους, και όταν έγινε δεκατεσσάρων ετών, δάσκαλός του έγινε ο γνωστός Έλληνας φιλόσοφος Αριστοτέλης. Από αυτόν έμαθε πολλά πράγματα για τη φιλοσοφία και τις φυσικές επιστήμες. Στο παλάτι της Πέλλας, ο Αλέξανδρος συναντούσε ανθρώπους από διάφορες χώρες. Συζητούσε μαζί τους για τις χώρες και τα έθιμά τους, για την απόστασή τους και για τον τρόπο με τον οποίο πολεμούσαν.

Αφότου έκλεισε τα δεκαέξι του χρόνια, ο Αλέξανδρος άρχισε να συνοδεύει τον πατέρα του στον πόλεμο. Όταν ο Φίλιππος απουσίαζε, εκείνος διηύθυνε τις κρατικές υποθέσεις. Έτσι συγκέντρωνε εμπειρίες για τη ζωή, τις στρατιωτικές τέχνες και τη βασιλεία.

Ο Αλέξανδρος διαδέχθηκε τον θρόνο σε ηλικία μόλις είκοσι ετών. Όταν έμαθαν ότι η Μακεδονία έχει έναν νεαρό βασιλιά, κάποιοι από τους υποταγμένους λαούς προσπάθησαν να αποτινάξουν τη μακεδονική εξουσία, αλλά ο Αλέξανδρος κατάφερε να τους... (το κείμενο διακόπτεται)

IV.6 Времето на Александар

ДЕТСТВОТО И ОБРАЗОВАНИЕТО НА АЛЕКСАНДАР

Александар бил син на кралот Филип II и на кралицата Олимпијада. Тој растел заедно со децата на соработниците на неговиот татко. Уште од мал имал повеќе воспитувачи и учители, а кога имал четиринаесет години, учител му станал познатиот грчки филозоф Аристотел. Од него научил многу нешта за филозофијата и за природните науки. На дворецот во Пела, Александар се среќавал со луѓе од разни земји. Со нив разговарал за нивните земји и обичаите, за нивната оддалеченост и за начинот на кој војувале.

Откако наполнил шеснаесет години, Александар почнал да го придружува својот татко во војна. Кога Филип бил отсутен, тој раководел со државните работи. Така собирал искуства за животот, воените вештини и кралувањето.

Александар го наследил престолот на само дваесет години. Кога разбрале дека Македонија има млад крал, некои од покорените народи се обиделе да ја отфрлат македонската власт; но, Александар успеал да ги

Знаеш ли дека...

... кога се родил Александар, кралот Филип II истовремено добил три радосни вести? Првата била дека неговата војска ги победила Илирите; втората дека неговите коњи победиле на трката во Олимпија; и третата вест била дека му се родил син. Неговата среќа ја зголемиле гатачите, кои протолкувале дека никој не ќе може да го победи неговиот новороден син.

Речник

камеја – вид резба во камен, минерал или школка, со испакната слика, обично портрет или сцена со фигури.

поход – патување на војска кон некоја земја за да се води војна или да се освојува.

Биста на Александар

Мозаик со приказ на лов на лавови. Се мисли дека прикажаните ликови се Александар и неговиот другар Кратер

Λεξικό (Δεξιά στήλη)

καμέο (cameja): είδος γλυπτικής σε λίθο, ορυκτό ή κοχύλι, με ανάγλυφη εικόνα, συνήθως πορτρέτο ή σκηνή με φιγούρες.

εκστρατεία (ποход): πορεία στρατού προς μια χώρα για τη διεξαγωγή πολέμου ή για κατάκτηση.

Λεζάντες εικόνων

Κάτω από την προτομή: Προτομή του Αλεξάνδρου

Κάτω από το ψηφιδωτό: Μωσαϊκό που απεικονίζει κυνήγι λιονταριού. Θεωρείται ότι τα εικονιζόμενα πρόσωπα είναι ο Αλέξανδρος και ο φίλος του Κρατερός.

Γνωρίζεις ότι... (Κάτω μέρος)

... όταν γεννήθηκε ο Αλέξανδρος, ο βασιλιάς Φίλιππος Β΄ έλαβε ταυτόχρονα τρία χαρμόσινα νέα; Το πρώτο ήταν ότι ο στρατός του νίκησε τους Ιλλυριούς· το δεύτερο ότι τα άλογά του νίκησαν στον αγώνα στην Ολυμπία· και το τρίτο νέο ήταν ότι του γεννήθηκε γιος. Την ευτυχία του μεγάλωσαν οι μάντεις, οι οποίοι ερμήνευσαν ότι κανείς δεν θα μπορέσει να νικήσει τον νεογέννητο γιο του.

Дознај повеќе

„Гордиевиот јазол“ бил еден многу сложен и заплеткан јазол, што кралот Гордиј од Фригија го врзал на една кола, посветена на богот Зевс. Според едно старо прорochtво, човекот што ќе успеел да го разврзе овој јазол, ќе станел владател на Азија. Многу луѓе се обидувале, но никој не успеал. Кога Александар дошол во Фригија, го предизвикале да го разврзе јазолот. По некое време, наместо да го разврзе, Александар го извадил мечот и со еден силен удар го пресекол јазолот на два дела. Луѓето верувале дека со оваа постапка го исполнил прорochtвото. Всушност, Александар покажал дека и најтешките проблеми можат да се решат со размислување надвор од вообичаените рамки.

задуши нивните востанија. Во еден поход кон север, тој успеал да ја помине и реката Дунав. Откако ја средил состојбата на Балканот, почнал да се подготвува да ја оствари замислата на неговиот татко – да тргне кон исток, против Персија.

ПОХОДОТ ВО АЗИЈА

Александар го започнал походот против огромното Персиско Кралство во 334 година пр.н.е. Тој тргнал со добро организирана и дисциплинирана војска од околу 40.000 луѓе. Персиската војска била побројна, но слабо организирана. Во првата битка, кај реката Граник во Мала Азија, Македонците извојувале голема победа. Персискиот крал Дареј III се обидел да го спречи македонското напредување, но во следната битка, кај местото Исос, доживеал уште еден пораз.

По овие две победи, Александар се упатил кон Египет. Таму го пречекале како ослободител од

Светилиштето на Нимфите во Миеза, каде Александар и другарите ги слушале предавањата на Аристотел

Александар и Дареј во битката кај Исос, детали од мозаик

О Гóрдιος Δεσμός

О «Гóрдιος δεσμός» ήταν ένας πολύ περίπλοκος και μπερδεμένος κόμπος, τον οποίο ο βασιλιάς Γóрдιος της Φρυγίας είχε δέσει σε ένα κάρο αφιερωμένο στον θεό Σαβάζιο. Σύμφωνα με μια παλιά προφητεία, ο άνθρωπος που θα κατάφερνε να λύσει αυτόν τον κόμπο, θα γινόταν ο κυρίαρχος της Ασίας. Πολλοί άνθρωποι είχαν προσπαθήσει, αλλά κανείς δεν τα είχε καταφέρει.

Όταν ο Μέγας Αλέξανδρος έφτασε στη Φρυγία, τον προκάλεσαν να λύσει τον κόμπο. Μετά από κάποιο χρονικό διάστημα, αντί να προσπαθεί να τον ξεδιαλύνει, ο Αλέξανδρος έβγαλε το σπαθί του και με ένα δυνατό χτύπημα έκοψε τον κόμπο στα δύο. Οι άνθρωποι πίστεψαν ότι αυτή η πράξη εκπλήρωσε την προφητεία. Στην πραγματικότητα, ο Αλέξανδρος έδειξε ότι και τα πιο δύσκολα προβλήματα μπορούν να λυθούν με σκέψη έξω από τα συνηθισμένα πλαίσια.

(συνέχεια από προηγούμενη σελίδα) ...κατέπνιξε τις εξεγέρσεις τους. Σε μια εκστρατεία προς τον βορρά, κατάφερε να διαβεί τον ποταμό Δούναβη. Αφού σταθεροποίησε την κατάσταση στα Βαλκάνια, άρχισε να προετοιμάζεται για να πραγματοποιήσει το σχέδιο του πατέρα του – να εκστρατεύσει προς την ανατολή, εναντίον της Περσίας

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΙΑ

Ο Αλέξανδρος ξεκίνησε την εκστρατεία εναντίον του τεράστιου Περσικού Βασιλείου το 334 π.Χ. Ξεκίνησε με έναν καλά οργανωμένο και πειθαρχημένο στρατό περίπου 40.000 ανδρών. Ο περσικός στρατός ήταν πολυαριθμότερος, αλλά ανεπαρκώς οργανωμένος.

Στην πρώτη μάχη, στον ποταμό Γρανικό της Μικράς Ασίας, οι Μακεδόνες πέτυχαν μια μεγάλη νίκη. Ο Πέρσης βασιλιάς Δαρείος Γ' προσπάθησε να σταματήσει την προέλαση των Μακεδόνων, αλλά στην επόμενη μάχη, κοντά στην πόλη Ισσό, υπέστη ακόμη μία ήττα.

Μετά από αυτές τις δύο νίκες, ο Αλέξανδρος κατευθύνθηκε προς την Αίγυπτο. Εκεί τον υποδέχτηκαν ως απελευθερωτή από...

Λεζάντες εικόνων (δεξιά):

Πάνω δεξιά: Το ιερό των Νυμφών στη Μίεζα, όπου ο Αλέξανδρος και οι φίλοι του άκουγαν τις διαλέξεις του Αριστοτέλη.

Κάτω δεξιά: Ο Αλέξανδρος και ο Δαρείος στη μάχη της Ισούς (λεπτομέρεια από μωσαϊκό).

Персијците и го крунисале за фараон, а египетските свештеници го прогласиле за син на богот Амон Ра. На брегот на Средоземното Море го основал градот Александрија. Потоа во освоениите земји основал уште седумдесетина града што го носеле неговото име.

Од Египет, Александар се упатил кон срцето на Персија. Решавачката битка се одиграла во 331 година пр.н.е. кај местото Гавгамела. Персиската војска доживеала тежок пораз. Александар се прогласил за крал на Азија, а за престолнина го одбрал градот Вавилон. На крајот од походот, се судрил и со владетелот на западна Индија, кралот Пор.

Државата на Александар III веќе се раширила на три континенти и станала светска сила. Но, по долгите војувања во далечни земји, македонската војска била уморна. Војниците долго време биле разделени од своите семејства, тешко ја поднесувале неповолната клима и често се бунтувале. Затоа, Александар решил да се врати назад. На најдалечното место каде што стигнал, заповедал да се постави столб на кој пишувало „Овде запре

Релјеф со приказ на битката кај Исос. Во античко време, релјефите се боеле со живи бои.

Од делата на старите писатели

„Таксила бил мудар крал. Тој владеел со еден дел од Индија што бил голем колку цел Египет, со убави пасишта и плодна земја. Тој Таксила го поздравил Александар и му се обратил: „Што ќе ни се, кралу, војни и битки, ако не си дошол да ни ги земеш водата и лебот? Само за тие две нешта вреди човек да војува. А за богатствата и имотите – ако јас имам повеќе, подготвен сум да ги делаам со тебе; а ако имам помалку, ќе ти заблагодарам за тоа што ќе ми го дадеш!“ Александар се израдувал, му подал рака и му рекол: „Таксила, зарем мислиш дека по овие љубезни зборови ќе минеме без борба? Не! Ќе се борам и ќе се натпреварувам со тебе во добри дела! Иако си благороден, нема да ме победиш!“ И така, откако добил многу подароци, но и тој подарил уште повеќе, Александар му дал на Таксила дваесет и пет илјади килограми ковани пари.“

– Биографот Плутарх ја раскажува средбата на Александар со Таксила

(Кύριο Κείμενο)

...Ои Пέρσες τον έστεψαν φαραώ, και οι Αιγύπτιοι ιερείς τον ανακήρυξαν γιο του θεού Άμων Ρα. Στις ακτές της Μεσογείου Θάλασσας ίδρυσε την πόλη της Αλεξάνδρειας. Στη συνέχεια, στα κατακτημένα εδάφη ίδρυσε άλλες δεκαεπτά πόλεις που έφεραν το όνομά του.

Από την Αίγυπτο, ο Αλέξανδρος κατευθύνθηκε προς την καρδιά της Περσίας. Η αποφασιστική μάχη δόθηκε το 331 π.Χ. κοντά στα Γαυγάμηλα. Ο περσικός στρατός υπέστη βαριά ήττα. Ο Αλέξανδρος ανακηρύχθηκε βασιλιάς της Ασίας, και ως πρωτεύουσά του επέλεξε την πόλη της Βαβυλώνας. Στο τέλος της εκστρατείας, συγκρούστηκε και με τον κυβερνήτη της δυτικής Ινδίας, τον βασιλιά Πύρο.

Το κράτος του Αλέξανδρου Γ' είχε ήδη επεκταθεί σε τρεις ηπείρους και έγινε παγκόσμια δύναμη. Όμως, μετά από μακροχρόνιες εκστρατείες σε μακρινές χώρες, ο μακεδονικός στρατός ήταν κουρασμένος. Οι στρατιώτες ήταν για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρισμένοι από τις οικογένειές τους, υπέφεραν από το δυσμενές κλίμα και συχνά στασίαζαν. Γι' αυτό, ο Αλέξανδρος αποφάσισε να επιστρέψει. Στο πιο απομακρυσμένο σημείο όπου έφτασε, διέταξε να στηθεί μια στήλη που έγραφε: «Εδώ σταμάτησε ο Αλέξανδρος».

Λεζάντα Εικόνας (Δεξιά)

Ανάγλυφο με αναπαράσταση της μάχης της Ισού. Στην αρχαιότητα, τα ανάγλυφα βάφονταν με ζωντανά χρώματα.

Од делата на старите писатели

„Таксила бил мудар крал. Тој владеел со еден дел од Индија што бил голем колку цел Египет, со убави пасишта и плодна земја. Тој Таксила го поздравил Александар и му се обратил: „Што ќе ни се, кралю, војни и битки, ако не си дошол да ни ги земеш водата и лебот? Само за тие две нешта вреди човек да војува. А за богатствата и имотите – ако јас имам повеќе, подготвен сум да ги делаам со тебе; а ако имам помалку, ќе ти заблагодарам за тоа што ќе ми го дадеш!“ Александар се израдувал, му подал рака и му рекол: „Таксила, зарем мислиш дека по овие љубезни зборови ќе минеме без борба? Не! Ќе се борам и ќе се натпреварувам со тебе во добри дела! Иако си благороден, нема да ме победиш!“ И така, откако добил многу подароци, но и тој подарил уште повеќе, Александар му дал на Таксила дваесет и пет илјади килограми ковани пари.“

– Биографот Плутарх ја раскажува средбата на Александар со Таксила

(Сτο πλαίσιο)

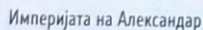
Από τα έργα των αρχαίων συγγραφέων

«Ο Ταξίλης ήταν ένας σοφός βασιλιάς. Κυβερνούσε ένα μέρος της Ινδίας που ήταν τόσο μεγάλο όσο ολόκληρη η Αίγυπτος, με πολύ όμορφα βοσκοτόπια και γόνιμη γη. Αυτός ο Ταξίλης καλωσόρισε τον Αλέξανδρο και του είπε: "Γιατί, βασιλιά, να πολεμάμε και να μαχόμαστε, αφού δεν ήρθες να μας πάρεις το νερό και το ψωμί; Μόνο για αυτά τα δύο πράγματα αξίζει να πολεμούν οι άνθρωποι. Όσο για τα πλούτη και τις περιουσίες – αν έχω εγώ περισσότερα, είμαι έτοιμος να τα μοιραστώ μαζί σου, κι αν έχω λιγότερα, δεν θα ντραπώ να σε ευχαριστήσω για όσα θα μου δώσεις!". Ο Αλέξανδρος χάρηκε, του έδωσε το χέρι του και του είπε: "Ταξίλη, μήπως νομίζεις ότι αυτή η ευγενική συζήτηση θα τελειώσει χωρίς μάχη; Όχι! Θα παλέψω και θα συναγωνιστώ μαζί σου σε καλές πράξεις! Αν και είσαι γενναιόδωρος, δεν θα με νικήσεις!". Και έτσι, αφού έλαβε πολλά δώρα, του χάρισε ακόμα περισσότερα. Ο Αλέξανδρος του έδωσε χίλια τάλαντα σε σφυρήλατο νόμισμα».

– Ο βιογράφος Πλούταρχος περιγράφει τη συνάντηση του Αλέξανδρου με τον Ταξίλη.

Аристотел бил прочуен атински филозоф, ученик на филозофот Платон и учител на Александар Македонски. Се родил во Стагира, сосем близу до Македонија. Неговиот татко Никомах бил лекар и пријател на македонскиот крал Филип II. На осумнаесет години, Аристотел отишол во Атина и учел во Филозофската школа на Платон, наречена „Академија“. Откако Платон умрел, на барање на кралот Филип II, Аристотел дошол во Македонија за да го поучува младиот Александар. Двајцата се допишувале и разговарале за филозофијата дури и откако Александар тргнал на поход во Азија. Подоцна, Аристотел основал своја филозофска школа, наречена „Лицеј“.

Александар. Враћањето од Индија кон Бабилон се одвивало по копно и по море. Војската се движела низ тешко природни и сурови пустински предели. Голем број од војниците настрадале од горештините и сушата.

По неколкумесечно патување, Александар со војската пристигнал во градот Суза. Среќното пристигнување било прославно со масовна свадба, во која околу десет илјади Македонци се ожениле со Персијки. Самиот Александар се оженил со две персиски принцези. Свadbата била направена според персиските обичаи, а сите младоженци добиле богати подароци од кралот.

«Ο Αριστοτέλης ήταν περίφημος Αθηναίος φιλόσοφος, μαθητής του φιλοσόφου Πλάτωνα και δάσκαλος του Αλεξάνδρου του Μακεδόνα. Γεννήθηκε στα Στάγिरα, πολύ κοντά στη Μακεδονία. Ο πατέρας του, Νικόμαχος, ήταν γιατρός και φίλος του Μακεδόνα βασιλιά Αμύντα Γ'. Σε ηλικία δεκαοκτώ ετών, ο Αριστοτέλης πήγε στην Αθήνα και σπούδασε στη φιλοσοφική σχολή του Πλάτωνα, που ονομαζόταν "Ακαδημία". Μετά τον θάνατο του Πλάτωνα, κατόπιν πρόσκλησης του βασιλιά Φιλίππου Β', ο Αριστοτέλης ήρθε στη Μακεδονία για να εκπαιδεύσει τον νεαρό Αλέξανδρο. Οι δυο τους αλληλογραφούσαν και συζητούσαν για τη φιλοσοφία, τη θρησκεία και την τέχνη, ακόμη και αφού ο Αλέξανδρος ξεκίνησε την εκστρατεία του στην Ασία. Αργότερα, ο Αριστοτέλης ίδρυσε τη δική του φιλοσοφική σχολή, η οποία ονομάστηκε "Λύκειο".»

Λεζάντα του χάρτη: Имπεријата на Александар: Η Αυτοκρατορία του Αλεξάνδρου

Τοποθεσίες και Περιοχές στον Χάρτη

- **ЦРНО МОРЕ:** Εύξεινος Πόντος (Μαύρη Θάλασσα)
- **КАСПИСКО ЕЗЕРО:** Κασπία Θάλασσα
- **ЦРВЕНО МОРЕ:** Ερυθρά Θάλασσα
- **ПЕРСИСКИ ЗАЛИВ:** Περσικός Κόλπος
- **МАКЕДОНИЈА:** Μακεδονία
- **ТРАКИЈА:** Θράκη
- **ГРЦИЈА:** Ελλάδα
- **ЕГИПЕТ:** Αίγυπτος
- **ПАЛЕСТИНА:** Παλαιστίνη
- **СИРИЈА:** Συρία
- **ЕРМЕНИЈА:** Αρμενία
- **АСИРИЈА:** Ασσυρία
- **ΒΑΒΙΛΟΝИЈА / Вавилон:** Βαβυλωνία / Βαβυλώνα
- **МЕДИЈА:** Μηδία
- **ПЕРСИЈА / Персеполис:** Περσία / Περσέπολις
- **БАКТРИЈА:** Βακτρία (Βακτριανή)
- **АРАБИЈА:** Αραβία
- **ИНД:** Ινδός (ποταμός / περιοχή)

Александар". Враќањето од Индија кон Бабилон се одвивало по копно и по море. Војската се движела низ тешко проодни и сурови пустински предели. Голем број од војниците настрадале од горештините и сушата.

По неколкумесечно патување, Александар со војската пристигнал во градот Суса. Среќното пристигнување било прослаveno со масовна свадба, во која околу десет илјади Македонци се ожениле со Персијки. Самиот Александар се оженил со две персиски принцези. Свадбата била направена според персиските обичаи, а сите младоженци добиле богати подароци од кралот.

Τετραδραχμα на Александар

Η επιστροφή του Μεγάλου Αλεξάνδρου

«"Αλέξανδρος". Η επιστροφή από την Ινδία προς τη Βαβυλώνα έγινε τόσο από την ξηρά όσο και από τη θάλασσα. Ο στρατός κινούνταν μέσα από δύσβατες και σκληρές ερημικές περιοχές. Μεγάλος αριθμός στρατιωτών υπέφερε από τη ζέστη και τη δίψα.

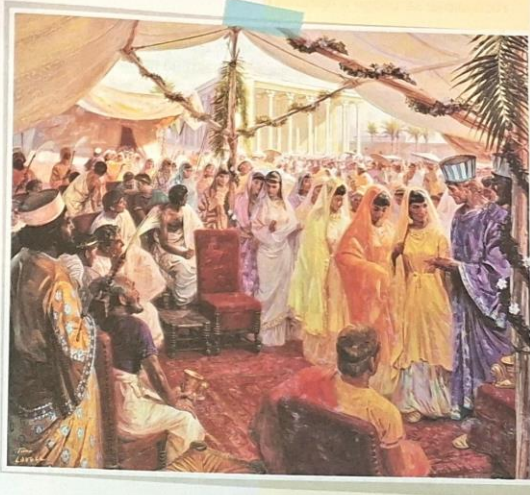
Μετά από πολύμηνο ταξίδι, ο Αλέξανδρος έφτασε με τον στρατό του στην πόλη των Σούσων. Η επιτυχής επιστροφή γιορτάστηκε με έναν μαζικό γάμο, στον οποίο περίπου δέκα χιλιάδες Μακεδόνες παντρεύτηκαν Περσίδες. Ο ίδιος ο Αλέξανδρος παντρεύτηκε δύο Περσίδες πριγκίπισσες. Ο γάμος έγινε σύμφωνα με τα περσικά έθιμα, και όλοι οι νεόνυμφοι έλαβαν πλούσια δώρα από τον βασιλιά.»

Λεζάντα του νομίσματος: "Τετράδραχμο του Αλεξάνδρου"

ОДНОСОТ КОН ПОКОРЕНИТЕ НАРОДИ

Александар го минал животот во војни и освојувања и секогаш победувал на бојното поле. Народите што ги покорил зборувале на различни јазици, верувале во различни богови и имале поинакви обичаи од македонските. Сепак, тој никогаш не ги потценувал освоените народи и култури, туку ги почитувал нивните обичаи, а некои од нив и самиот ги прифатил. Со таквиот однос сакал да ги привлече кон себе покорените народи. Затоа некои го пречекувале како ослободител и го прогласувале за бог, како што направиле Египќаните. Понесен од идејата за создавање светска држава, тој спроведувал политика на меѓусебна толеранција на различните народи и култури.

Сепак, Александар бил мошне жесток кон оние што му давале отпор. Тој бил особено строг кон своите блиски соработници, пријатели и војсководци. Ги судел и строго

Свадбата во Суза

Знаеш ли дека...

- ... коњот на Александар се викал Букефал – „Вологлав“? Букефал се плашел од својата сенка, па бил премногу див и и никој не можел да го јава. Единствено Александар успеал да го скроти, па голема радост на татко му Филип.
- ... кога ќе стигнала вест дека Филип освоил некој град или победил во некоја битка, Александар тоа не го слушал со радост, туку им велел на своите врсници: „Другари, татко ми сè ќе ми земе однапред; за мене нема да остане ниту едно големо и значајно дело, да го направам со вас!“
- ... во земјите што ги освоил, Александар основал 72 Александрии, градови што го носеле неговото име?
- ... на територијата на која што се протегаало кралството на Александар III денес постојат 25 држави?

Η ΣΧΕΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΥΠΟΤΑΓΜΕΝΟΥΣ ΛΑΟΥΣ

Ο Αλέξανδρος πέρασε τη ζωή του σε πολέμους και κατακτήσεις και κέρδιζε πάντα στο πεδίο της μάχης. Οι λαοί που υπέταξε μιλούσαν διαφορετικές γλώσσες, πίστευαν σε διαφορετικούς θεούς και είχαν διαφορετικά έθιμα από τα μακεδονικά. Ωστόσο, ποτέ δεν υποτίμησε τους κατακτημένους λαούς και πολιτισμούς, αλλά σεβόταν τα έθιμά τους, ενώ ορισμένα από αυτά τα υιοθέτησε και ο ίδιος. Με αυτή τη στάση ήθελε να προσελκύσει τους υποταγμένους λαούς προς το μέρος του. Γι' αυτό ορισμένοι τον υποδέχονταν ως απελευθερωτή και τον ανακήρυσσαν θεό, όπως έκαναν οι Αιγύπτιοι. Παρασυρμένος από την ιδέα της δημιουργίας ενός παγκόσμιου κράτους, εφάρμοσε μια πολιτική αμοιβαίας ανοχής μεταξύ των διαφορετικών λαών και πολιτισμών.

Ωστόσο, ο Αλέξανδρος ήταν εξαιρετικά σκληρός με όσους του πρόβαλαν αντίσταση. Ήταν ιδιαίτερα αυστηρός με τους στενούς του συνεργάτες, φίλους και στρατηγούς. Τους δίκαιζε και αυστηρά... *(το κείμενο διακόπτεται)*

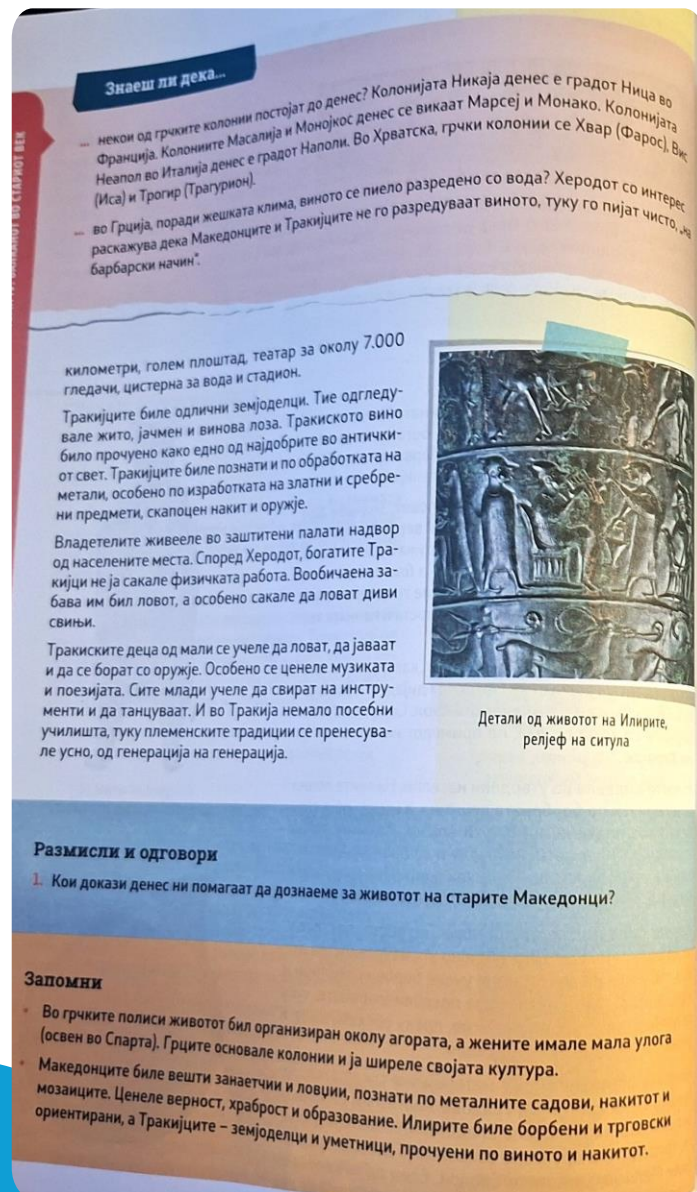
Λεζάντα εικόνας: Ο γάμος στα Σούσα

Знаеш ли дека...

- ... коњот на Александар се викал Букефал – „Вологлав“? Букефал се плашел од својата сенка, па бил премногу див и и никој не можел да го јава. Единствено Александар успеал да го скроти, на голема радост на татко му Филип.
- ... кога ќе стигнала вест дека Филип освоил некој град или победил во некоја битка, Александар тоа не го слушал со радост, туку им велел на своите врсници: „Другари, татко ми сè ќе ми земе однапред; за мене нема да остане ниту едно големо и значајно дело, да го направам со вас!“
- ... во земјите што ги освоил, Александар основал 72 Александрии, градови што го носеле неговото име?
- ... на територијата на која што се протегаало кралството на Александар III денес постојат 25 држави?

Гνωρίζεις ότι...

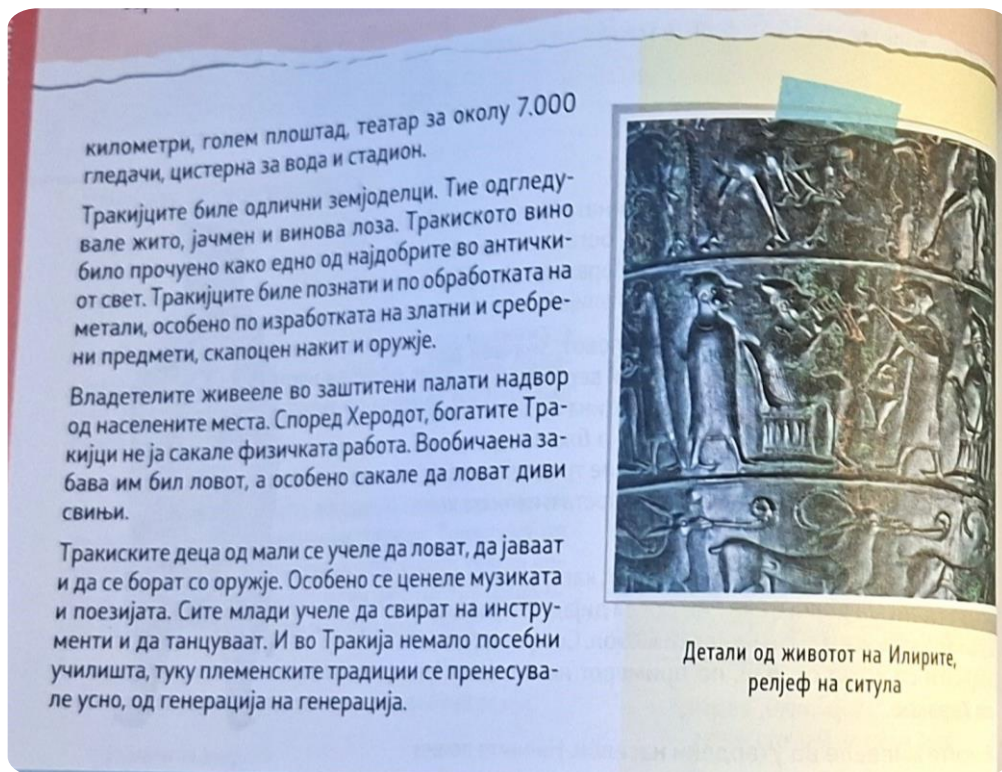
- Το άλογο του Αλεξάνδρου ονομαζόταν **Βουκεφάλας** («Βοϊδοκέφαλος»); Ο Βουκεφάλας φοβόταν τη σκιά του, γι' αυτό ήταν πολύ άγριος και κανείς δεν μπορούσε να τον ιππεύσει. Μόνο ο Αλέξανδρος κατάφερε να τον ημερώσει, προς μεγάλη χαρά του πατέρα του, Φιλίππου.
- Όταν έφτανε η είδηση ότι ο Φίλιππος κατέκτησε κάποια πόλη ή νίκησε σε κάποια μάχη, ο Αλέξανδρος δεν το άκουγε με χαρά, αλλά έλεγε στους συνομηλίкуς του: «*Φίλοι, ο πατέρας μου θα μου τα πάρει όλα από πριν· δεν θα μείνει για μένα κανένα μεγάλο και σημαντικό έργο να κάνω μαζί σας!*»
- Στις χώρες που κατέκτησε, ο Αλέξανδρος ίδρυσε **72 Αλεξάνδρειες**, πόλεις δηλαδή που έφεραν το όνομά του;
- Στην επικράτεια όπου εκτεινόταν το βασίλειο του Αλεξάνδρου Γ' σήμερα υπάρχουν **25 κράτη**;

Пάνω Πλαίσιο

- Ποιες από τις ελληνικές αποικίες υπάρχουν μέχρι σήμερα; Η αποικία της Νίκαιας σήμερα είναι η πόλη Νίκαια (Nice) στη Γαλλία. Οι αποικίες Μασσαλία και Μόνοικος σήμερα ονομάζονται Μασσαλία (Marseille) και Μονακό (Monaco). Η αποικία της Νεάπολης στην Ιταλία σήμερα είναι η πόλη της Νάπολης (Napoli). Στην Κροατία, ελληνικές αποικίες είναι το Χβαρ (Φάρος), το Βις (Ίσσα) και το Τρογκίρ (Τραγούριον).

- Στην Ελλάδα, λόγω του θερμού κλίματος, το κρασί πινόταν νερωμένο με νερό; Ο Ηρόδοτος διηγείται με ενδιαφέρον ότι οι Μακεδόνες και οι Θράκες δεν νέρωναν το κρασί, αλλά το έπιναν σκέτο (ακράτιστο), με «βαρβαρικό» τρόπο!

[...] χιλιόμετρα, μεγάλη πλατεία, θέατρο για περίπου 7.000 θεατές, δεξαμενή νερού και στάδιο. Οι Θράκες ήταν εξαιρετικοί γεωργοί. Καλλιεργούσαν σιτάρι, κριθάρι και αμπέλια. Το θρακικό κρασί ήταν ξακουστό ως ένα από τα καλύτερα στον αρχαίο κόσμο. Οι Θράκες ήταν επίσης γνωστοί για την κατεργασία μετάλλων, ιδιαίτερα για την κατασκευή χρυσών και αργυρών αντικειμένων, πολύτιμων κοσμημάτων και όπλων.

Οι ηγεμόνες ζούσαν σε οχυρωμένα παλάτια έξω από τους οικισμούς. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, οι πλούσιοι Θράκες δεν αγαπούσαν τη χειρωνακτική εργασία. Συνηθισμένη τους διασκέδαση ήταν το κυνήγι, και ιδιαίτερα τους άρεσε να κυνηγούν αγριογούρουνα.

Τα παιδιά των Θρακών μάθαιναν από μικρά να κυνηγούν, να ιππεύουν και να πολεμούν με όπλα. Ιδιαίτερη εκτίμηση είχαν η μουσική και η ποίηση. Όλοι οι νέοι μάθαιναν να παίζουν όργανα και να χορεύουν. Ούτε στη Θράκη υπήρχαν ειδικά σχολεία, αλλά οι φυλετικές παραδόσεις μεταδίδονταν προφορικά, από γενιά σε γενιά.

Λεζάντα εικόνας: Λεπτομέρειες από τη ζωή των Ιλλυριών, ανάγλυφο σε σιτούλα (σκεύος)

Размисли и одговори

1. Кои докази денес ни помагаат да дознаеме за животот на старите Македонци?

Запомни

- Во грчките полиси животот бил организиран околу агората, а жените имале мала улога (освен во Спарта). Грците основале колонии и ја ширеле својата култура.
- Македонците биле вешти занаетчи и ловци, познати по металните садови, накитот и мозаиците. Ценеле верност, храброст и образование. Илирите биле борбени и трговски ориентирани, а Тракијците – земјоделци и уметници, прочуени по виното и накитот.

Σκεφτείτε και απαντήστε

1. Ποιες αποδείξεις μάς βοηθούν σήμερα να μάθουμε για τη ζωή των αρχαίων Μακεδόνων;

Να θυμάστε (Σύνοψη)

- Στις ελληνικές πόλεις-κράτη η ζωή ήταν οργανωμένη γύρω από την αγορά, ενώ οι γυναίκες είχαν μικρό ρόλο (εκτός από τη Σπάρτη). Οι Έλληνες ίδρυσαν αποικίες και διέδωσαν τον πολιτισμό τους.
- Οι Μακεδόνες ήταν επιδέξιοι τεχνίτες και κυνηγοί, γνωστοί για τα μεταλλικά σκεύη, τα κοσμήματα και τα μωσαϊκά τους. Εκτιμούσαν την πίστη, το θάρρος και την εκπαίδευση. Οι Ιλλυριοί ήταν πολεμοχαρείς και προσανατολισμένοι στο εμπόριο, ενώ οι Θράκες ήταν γεωργοί και καλλιτέχνες, ξακουστοί για το κρασί και τα κοσμήματά τους.

IV.9 О κόσμος των αρχαίων θεών

ΘΕΟΙ ΚΑΙ ΗΡΩΕΣ

Οι Αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι οι θεοί έχουν ανθρώπινη εμφάνιση και ιδιότητες και ότι ζουν στην κορυφή του Ολύμπου. Ὑπατος θεός των Αρχαίων Ελλήνων ήταν ο θεός **Δίας** (Ζευς). Αυτός ήταν ο κύριος της αстраπής, του κόσμου, των θεών και των ανθρώπων. Μεγάλο σεβασμό απολάμβανε και ο θεός του φωτός, ο **Απόλλων**, η θεά της σοφίας, η **Αθηνά**, η θεά της ομορφιάς, η **Αφροδίτη**, η θεά του κυνηγιού, η **Άρτεμις** και πολλοί άλλοι.

Στην ελληνική μυθολογία σώζονται πολλές ιστορίες για τους Τιτάνες, τους ήρωες και τους ημίθεους. Οι Τιτάνες ήταν παλαιά, ισχυρά όντα που κυβερνούσαν πριν από τους θεούς. Οι ήρωες ήταν άνθρωποι με απίστευτη δύναμη, οι οποίοι έκαναν γενναία κατορθώματα και πολεμούσαν εναντίον τεράτων. Οι ημίθεοι ήταν παιδιά θεού και θνητού ανθρώπου, οι οποίοι συχνά είχαν ιδιαίτερες δυνάμεις.

Πλαϊνό πλαίσιο (Λεξικό)

λατρεία – η απόδοση τιμής σε κάποια θεότητα μέσω της εκτέλεσης συγκεκριμένων τελετουργιών.

IV.9 Светот на античките богови

БОГОВИ И ХЕРОИ

Старите Грци верувале дека боговите имаат човечки изглед и особини и дека живеат на врвот на планината Олимп. Врховен бог на Старите Грци бил богот Севс. Тој бил господар на молњата, на светот, на боговите и на луѓето. Многу се почитувале и богот на светлината, Аполон, божицата на мудроста, Атена, божицата на убавината, Афродита, божицата на ловот, Артемида и многу други.

Во грчката митологија се чуваат многу приказни за титаните, хероите и за полубоговите. Титаните биле стари, моќни суштества, кои владееле пред боговите. Хероите биле луѓе со неверојатна сила, кои правеле храбри подвизи и се бореле против чудовишта. Полубоговите биле деца на бог и на смртен човек, кои често имале посебни моќи.

Врховен бог на Македонците бил Диос, господарот на небото. Тој владеел заедно со Адраја, божицата на светлината. Македонците ги почитувале и богот на вегетацијата, Дијалис, божицата на убавината, Сејрена, и многу други. Го славеле и Херакле, кого го сметале за свој митски предок.

Илирите немале главно божество, туку секое племе си верувало во своите богови. Многу бил почитуван коњаникот Медаур, богот лекар. Некои племиња го славеле Биндос, богот заштитник на изворите и водите. Нему му граделе жртвеници на речните извори, а го претставувале со весло или трозабец во десната рака.

Старите писатели велат дека Тракијците ги почитувале Арес, Дионис и Артемида, но тоа не биле грчките богови,

Речник

култ - почитување на некое божество преку извршување на одредени ритуали.

Громовникот Севс со молња во раката

Илирскиот Силван, бог на дивината, шумите и полињата

Плочка со приказ на тракиски коњаник

Македонската божица Атена Алкидемос на монета

IV.9 Светот на античките богови

БОГОВИ И ХЕРОИ

Старите Грци верувале дека боговите имаат човечки изглед и особини и дека живеат на врвот на планината Олимп. Врховен бог на Старите Грци бил богот Зевс. Тој бил господар на молњата, на светот, на боговите и на луѓето. Многу се почитувале и богот на светлината, Аполон, божицата на мудроста, Атина, божицата на убавината, Афродита, божицата на ловот, Артемида и многу други.

Во грчката митологија се чуваат многу приказни за титаните, хероите и за полубоговите. Титаните биле стари, моќни суштества, кои владееле пред боговите. Хероите биле луѓе со неверојатна сила, кои правеле храбри подвизи и се бореле против чудовишта. Полубоговите биле деца на бог и на смртен човек, кои често имале посебни моќи.

Врховен бог на Македонците бил Диос, господарот на небото. Тој владеел заедно со Адраја, божицата на светлината. Македонците ги почитувале и богот на вегетацијата, Дијалис, божицата на убавината, Сејрена, и многу други. Го славеа и Херакле, кого го сметале за свој митски предок.

Илирите немале главно божество, туку секое племе си верувало во своите богови. Многу бил почитуван коњаникот Медаур, богот лекар. Некои племиња го славеа Биндос, богот заштитник на изворите и водите. Нему му граделе жртвеници на речните извори, а го претставувале со весло или трозабец во десната рака.

Старите писатели велат дека Тракијците ги почитувале Арес, Дионис и Артемида, но тоа не биле грчките богови,

Речник

култ – почитување на некое божество преку извршување на одредени ритуали.

Громовникот Зевс со молња во раката

Илирскиот Силван, бог на дивината, шумите и полињата

Плочка со приказ на тракиски коњаник

Македонската божица Атина
Алкидемос на монета

Υπατος θεός των Μακεδόνων ήταν ο **Δίας** (Διος), ο κύριος του ουρανού. Αυτός κυβερνούσε μαζί με την **Αδράα** (Αδραја), τη θεά του φωτός. Οι Μακεδόνες τιμούσαν επίσης τον θεό της βλάστησης, τον **Διάλο** (Дијалис), τη θεά της ομορφιάς, τη **Ζεϊρένα** (Зейрена), και πολλούς άλλους. Δόξαζαν επίσης τον **Ηρακλή**, τον οποίο θεωρούσαν μυθικό πρόγονό τους.

Οι Ιλλυριοί δεν είχαν μία κύρια θεότητα, αλλά η κάθε φυλή πίστευε στους δικούς της θεούς. Πολύ σεβαστός ήταν ο ιππέας **Μέδαυρος** (Медаур), ο θεός γιατρός. Κάποιες φυλές δόξαζαν τον **Βίνδο** (Биндос), τον θεό προστάτη των πηγών και των υδάτων. Του έχτιζαν βωμούς στις πηγές των ποταμών, ενώ τον αναπαριστούσαν με κουπί ή τρίαινα στο δεξί χέρι.

Οι αρχαίοι συγγραφείς αναφέρουν ότι οι Θράκες τιμούσαν τον **Άρη**, τον **Διόνυσο** και την **Άρτεμη**, αλλά αυτοί δεν ήταν οι ελληνικοί θεοί

Λεξάντες εικόνων (από αριστερά προς τα δεξιά)

Ο Ιλλυρικός **Σιλβάνος** (Силван), θεός της άγριας φύσης, των δασών και των αγρών.

Плάνка ме απεικόνιση Θράка ιππία.

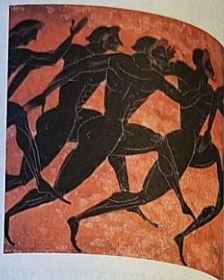
Ο Κεραυνοβόλος **Δίας** (Зевс) ме την αστραπή στο χέρι.

Η Μαкедонική θεά **Αθηνά Αλκίδημος** се νόμισμα.

Дознај повеќе

Олимписките игри

Во античко време, во многу светилишта се одржувале атлетски игри во слава на некое божество. Најпознати вакви игри биле Олимписките, кои се организирале секоја четврта година, а за првпат се одржале во 776 пр.н.е. Тие се одржувале во градот Олимпија на Пелопонес, каде што се наоѓал најпознатиот храм на богот Севс. По местото на одржување, игрите го добиле и своето име. Учесувале само мажи, а за време на игрите се прекинувале сите војни. Натпреварите траеле пет дена, а победниците ги крунисувале со венец од маслинови гранчиња и ги славеле како јунаци. Денешните Олимписки игри се инспирирани од оваа традиција.

туку божества слични на нив. Тракиската Артемида била божица на плодноста, а тракискиот Дионис, наречен и Сабазј – господар на земјата и на небото. Во Тракија се откриени илјадини плочки со слика на коњаник, кои им се посветувале на боговите како благодарност за исполнетите желби.

КУЛТОВИ И ОБИЧАИ

Македонците ги почитувале природните сили. Сонцето го прикажувале на накитот, на оружјето, на штитовите и на монетите на кралевите. Тие ги почитувале реките како божества и им принесувале жртви. Во изворите се спомнуваат разни македонски обичаи. Според еден обичај, на свадбите се печел леб, кој потоа се сечел со копје, зашто се верувало дека железното сечило ги брка лошите духови. Кога се основал нов град, неговите граници се обележувале со брашно од јачмен, како знак дека градот ќе храни многу луѓе.

И илирските култови се врзувале за природните сили. Кај северните племиња особено се почитувало сонцето, а кај јужните – змијата. Илирите граделе светилишта и им поставале

Знаеш ли дека...

... храмовите биле најважните градби во стара Грција? Еден од најубавите примери е храмот на божицата Атина, наречен „Партенон“. Близу него стоел „Ерехтеонот“, познат по столбовите во облик на жени. Овие храмови се наоѓале на атинската акропола. Важни светилишта биле храмот на Севс во Олимпија и храмот на Артемида во Ефес, кој бил едно од седумте чуда на античкиот свет.

... Херакле бил најсилниот херој во грчките митови? Тој бил син на Севс, но како казна морал да исполни дванаесет невозможни задачи, наречени „Подвизи на Херакле“. Се борел со лав со кожа тврда како челик, фатил еден лут елен брз како ветер, па дури и накратко го придржил небото! Херакле бил храбар, умен и никогаш не се откажувал. Поради својата сила и херојство, по смртта се кренал на планината Олимп и станал бог.

Олимпијакој Αγώνες

Сτην αρχαιότητα, σε πολλά ιερά διοργανώνονταν αθλητικοί αγώνες προς τιμήν κάποιου θεού. Οι πιο γνωστοί τέτοιοι αγώνες ήταν οι Ολυμπιακοί, οι οποίοι διοργανώνονταν κάθε τέταρτο έτος, και για πρώτη φορά διεξήχθησαν το 776 π.Χ. Διεξάγονταν στην πόλη της Ολυμπίας στην Πελοπόννησο, όπου βρισκόταν ο πιο γνωστός ναός του θεού Δία. Από τον τόπο διεξαγωγής, οι αγώνες πήραν και το όνομά τους. Συμμετείχαν μόνο άνδρες, ενώ κατά τη διάρκεια των αγώνων σταματούσαν όλοι οι πόλεμοι. Οι αγώνες διαρκούσαν πέντε ημέρες, και οι νικητές στεφανώνονταν με στεφάνι από κλαδιά ελιάς και τους τιμούσαν ως ήρωες. Οι σημερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες είναι εμπνευσμένοι από αυτή την παράδοση.

(συνέχεια από προηγούμενη σελίδα)

...παρόμοια θεότητα με αυτήν. Η θρακική Άρτεμις ήταν θεά της γονιμότητας, και ο θρακικός Διόνυσος, γνωστός και ως Σαβάζιος – θεός της γης και του ουρανού. Στη Θράκη ανακαλύφθηκαν μικρές πλάκες με την εικόνα ενός ιππέα, οι οποίες αφιερώνονταν στους θεούς ως ευχαριστία για τις εκπληρωμένες επιθυμίες.

КУЛТОВИ И ОБИЧАИ

Македонците ги почитувале природните сили. Сонцето го прикажувале на накитот, на оружјето, на штитовите и на монетите на кралевите. Тие ги почитувале реките како божества и им принесувале жртви. Во изворите се спомнуваат разни македонски обичаи. Според еден обичај, на свадбите се печел леб, кој потоа се сечел со копје, зашто се верувало дека железното сечило ги брка лошите духови. Кога се основал нов град, неговите граници се обележувале со брашно од јачмен, како знак дека градот ќе храни многу луѓе.

И илирските култови се врзувале за природните сили. Кај северните племиња особено се почитувало сонцето, а кај јужните – змијата. Илирите граделе светилишта и им поставале

Λατρείες και Έθιμα

Οι Μακεδόνες λάτρευαν τις δυνάμεις της φύσης. Τον Ήλιο τον απεικόνιζαν στα κοσμήματα, στα όπλα, στις ασπίδες και στα νομίσματα των βασιλιάδων. Λάτρευαν τα ποτάμια ως θεότητες και τους πρόσφεραν θυσίες. Στις πηγές συνδέονται διάφορα μακεδονικά έθιμα. Σύμφωνα με ένα έθιμο, στους γάμους ψήνεται ψωμί, το οποίο στη συνέχεια κόβεται πάνω από ένα άλογο, επειδή πίστευαν ότι το σίδηρο προστατεύει από τα κακά πνεύματα. Όταν επρόκειτο να ιδρυθεί μια νέα πόλη, τα σύνορά της σηματοδεύονταν με αλεύρι ή καπνό, ως σημάδι ότι η πόλη θα προσελκύσει πολλούς ανθρώπους.

Και οι ιλλυρικές λατρείες συνδέονταν με τις δυνάμεις της φύσης. Στις βόρειες φυλές εκτιμούσαν ιδιαίτερα τον ήλιο, και στις νότιες – το φίδι. Οι Ιλλύριοι έχτιζαν ιερά και τοποθετούσαν...

Знаеш ли дека...

... храмовите биле најважните градби во стара Грција? Еден од најубавите примери е храмот на божицата Атина, наречен „Партенон“. Близу него стоел „Ерехтеонот“, познат по столбовите во облик на жени. Овие храмови се наоѓале на атинската акропола. Важни светилишта биле храмот на Севс во Олимпија и храмот на Артемида во Ефес, кој бил едно од седумте чуда на античкиот свет.

... Херакле бил најсилниот херој во грчките митови? Тој бил син на Севс, но како казна морал да исполни дванаесет невозможни задачи, наречени „Подвизи на Херакле“. Се борел со лав со кожа тврда како челик, фатил еден лут елен брз како ветер, па дури и накратко го придржил небото! Херакле бил храбар, умен и никогаш не се откажувал. Поради својата сила и херојство, по смртта се кренал на планината Олимп и станал бог.

Гνωρίζατε ότι...

- Οι ναοί ήταν τα πιο σημαντικά κτίρια στην αρχαία Ελλάδα. Ένα από τα πιο όμορφα παραδείγματα είναι ο ναός της θεάς Αθηνάς, που ονομάζεται «Παρθενώνας». Δίπλα του βρίσκεται το «Ερέχθειο», γνωστό για τις κολώνες του σε μορφή γυναικών. Αυτές οι κολώνες ονομάζονται Καρυάτιδες στην αθηναϊκή ακρόπολη. Σημαντικά ιερά ήταν ο ναός του Δία στην Ολυμπία και ο ναός της Αρτέμιδος στην Έφεσο, ο οποίος ήταν ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου.

- Ο Ηρακλής ήταν ο πιο δημοφιλής ήρωας στους ελληνικούς μύθους. Ήταν γιος του Δία, αλλά ως τιμωρία έπρεπε να εκτελέσει δώδεκα αδύνατους άθλους, γνωστούς ως «Οι άθλοι του Ηρακλή». Πάλεψε με τη λερναία ύδρα, έπιασε έναν ελαφρύ και γρήγορο σαν τον άνεμο κάπρο, και μάλιστα για λίγο κράτησε τον ουρανό! Ο Ηρακλής ήταν γενναίος, έξυπνος και ποτέ δεν τα παρατούσε. Λόγω της δύναμης και της καλοσύνης του, μετά τον θάνατό του μεταφέρθηκε στο όρος Όλυμπος και έγινε θεός.

Тетовската менада

Лицата на историјата

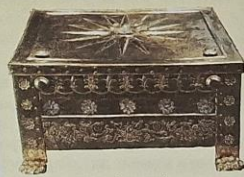
„Тетовската менада“ е бронзена статуетка на жена, најдена на ул. „Штипска“ во Тетово во 1933 година. Висока е 9 сантиметри и веројатно била дел од некој поголем сад. Менадите биле верни придружнички на Дионис, богот на виното, плодноста и театарот. Обично се претставувале облечени во долги наметки или животински кожи, со венци од бршлен на главите и долги стапови во рацете, како го слават богот играјќи разни танци и ора. Затоа и „Тетовската менада“ е прикажана со кренати раце, како да танцува. Во античка Македонија, менадите се нарекувале „клодонки“ или „мималонки“.

жртвеници на боговите. На нив им оставале храна, животни или скапоцени предмети.

ВЕРУВАЊА ВО ЗАДГРОБЕН ЖИВОТ

Античките Македонци верувале дека починатите продолжуваат да живеат во друг свет. Војниците ги погребувале со мечеви, копја и оклопи, во случај да им затребаат и по смртта. Жените се погребувале со нивниот скапоцен златен накит. Во гробовите се оставале храна и садови, за да им се најдат на починатите на идните гозби.

Илирите, исто така, верувале во задгробен живот. Во гробовите оставале оружје, накит и други предмети што починатите ги користеле додека биле живи, зашто верувале дека ќе им се најдат по смртта. Тракијците, пак, ги погребувале своите кралеви со богати дарови, со коњи, па дури и со борни коли, кои требало да им служат во задгробниот живот.

Златна погребна кутија со мотив на македонското сонце

Погребна маска од злато, најдена во Требеништа, охридско

Размисли и одговори

1. Зошто Македонците го сметале Херакле за свој предок?
2. Според тебе, зошто луѓето толку силно верувале во задгробен живот?

Запомни

- Старите Грци верувале дека боговите живеат на Олимп и имаат човечки особини. Највисок бил Зевс.
- Македонците, Илирите и Тракијците имале свои богови, слични на грчките. Почитувале природни сили како сонцето и реките, граделе светилишта и принесувале дарови. Верувале во задгробен живот и во гробовите оставале предмети за починатите.

Πρόσωπα της Ιστορίας

Η «Μαινάδα του Τέτοβο» είναι ένα χάλκινο αγαλματίδιο γυναίκας, που βρέθηκε στην οδό «Στιπσκα» στο Τέτοβο το 1933. Έχει ύψος 9 εκατοστά και πιθανότατα αποτελούσε μέρος κάποιου μεγαλύτερου αγγείου. Οι Μαινάδες ήταν πιστές ακόλουθοι του Διόνυσου, του θεού του κρασιού, της γονιμότητας και του θεάτρου. Συνήθως αναπαρίστανται ντυμένες με μακριά φορέματα ή δέρματα ζώων, με στεφάνια κισσού στο κεφάλι και μακριές ράβδους στα χέρια, καθώς δοξάζουν τον θεό χορεύοντας διάφορους χορούς. Γι' αυτό και η «Μαινάδα του Τέτοβο» απεικονίζεται με σηκωμένα χέρια, σαν να χορεύει. Στην αρχαία Μακεδονία, οι μαινάδες ονομάζονταν επίσης «κλοδώνες» ή «μιμαλλόνες».

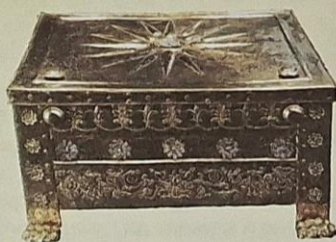
(συνέχεια από προηγούμενη σελίδα) ...βωμούς των θεών. Σε αυτούς άφηναν τροφή, ζώα ή πολύτιμα αντικείμενα.

жртвеници на боговите. На нив им оставале храна, животни или скапоцени предмети.

ВЕРУВАЊА ВО ЗАДГРОБЕН ЖИВОТ

Античките Македонци верувале дека починатите продолжуваат да живеат во друг свет. Војниците ги погребувале со мечеви, копја и оклопи, во случај да им затребаат и по смртта. Жените се погребувале со нивниот скапоцен златен накит. Во гробовите се оставале храна и садови, за да им се најдат на починатите на идните гозби.

Илирите, исто така, верувале во задгробен живот. Во гробовите оставале оружје, накит и други предмети што починатите ги користеле додека биле живи, зашто верувале дека ќе им се најдат по смртта. Тракијците, пак, ги погребувале своите кралеви со богати дарови, со коњи, па дури и со борни коли, кои требало да им служат во задгробниот живот.

Златна погребна кутија со мотив на македонското сонце

Погребна маска од злато, најдена во Требеништа, охридско

ΠΙΣΤΗ ΣΤΗ ΜΕΤΑΘΑΝΑΤΙΑ ΖΩΗ

Οι αρχαίοι Μακεδόνες πίστευαν ότι οι νεκροί συνεχίζουν να ζουν σε έναν άλλο κόσμο. Οι στρατιώτες θάβονταν με ξίφη, δόρατα και πανοπλίες, σε περίπτωση που τα χρειαστούν μετά τον θάνατο. Οι γυναίκες θάβονταν με τα πολύτιμα χρυσά κοσμήματά τους. Στους τάφους αφήνονταν επίσης τροφή και σκεύη, ώστε να τα έχουν οι νεκροί στις μελλοντικές γιορτές.

Οι Ιλλυριοί, επίσης, πίστευαν στη μεταθανάτια ζωή. Στους τάφους άφηναν όπλα, κοσμήματα και άλλα αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν οι νεκροί όσο ζούσαν, επειδή πίστευαν ότι θα τους χρησίμευαν μετά τον θάνατο. Οι Θράκες, πάλι, έθαβαν τους βασιλιάδες τους με πλούσια δώρα, με άλογα, άκόμη και με πολεμικά άρματα, τα οποία έπρεπε να τους υπηρετούν στη μεταθανάτια ζωή.

Πάνω εικόνα:

«Χρυσό ταφικό κουτί με μοτίβο του μακεδονικού ήλιου»

Κάτω εικόνα:

«Ταφική μάσκα από χρυσό, που βρέθηκε στα Τρεμπένιστα, περιοχή Οχρίδας»

Размисли и одговори

1. Зошто Македонците го сметале Херакле за свој предок?
2. Според тебе, зошто луѓето толку силно верувале во задгробен живот?

Запомни

- Старите Грци верувале дека боговите живеат на Олимп и имаат човечки особини. Највисок бил Севс.
- Македонците, Илирите и Тракијците имале свои богови, слични на грчките. Почитувале природни сили како сонцето и реките, граделе светилишта и принесувале дарови. Верувале во задгробен живот и во гробовите оставале предмети за починатите.

Σκέψου και απάντησε (μπλε πλαίσιο)

1. Γιατί οι Μακεδόνες θεωρούσαν τον Ηρακλή πρόγονό τους;
2. Κατά τη γνώμη σου, γιατί οι άνθρωποι πίστευαν τόσο έντονα στη μεταθανάτια ζωή;

Να θυμάσαι (πορτοκαλί πλαίσιο)

- Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι οι θεοί ζουν στον Όλυμπο και έχουν ανθρώπινα χαρακτηριστικά. Ο ανώτερος ήταν ο Δίας.
- Οι Μακεδόνες, οι Ιλλυριοί και οι Θράκες είχαν τους δικούς τους θεούς, παρόμοιους με τους ελληνικούς. Σεβόντουσαν τις δυνάμεις της φύσης, όπως τον ήλιο και τα ποτάμια, έχτιζαν ιερά και προσέφεραν δώρα. Πίστευαν στη μεταθανάτια ζωή και στους τάφους άφηναν αντικείμενα για τους νεκρούς.